

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 27
23/2012
16. jún 2012

Ludovít Štúr

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

Cena 0,50 €

Memorandum -
výzva
na samostatnosť
Strana 4.

Prominentná
trestankyňa
Strana 5.

Zomiera slovenské
poľnohospodárstvo?
Strana 6.

Herečka, ktorá
ignoruje vek
Strana 10.

Zo života
Matice slovenskej
Strana 11. - 12.

SLOVO O SLOVENSKU

Pred dvoma týždňami sa slovenský divák chciac-nechtiac stal priamym svedkom pompéznych osláv pri príležitosti 60. výročia vládnutia britskej kráľovnej Alžbety II. Napriek skutočnosti, že kráľovná, kniežatvá a iné formy monarchií či vládnuce dynastie sú z hľadiska moderného usporiadania spoločnosti prežitkom a akousi pozlátkou, britská kráľovná si zaslúži obdiv, uznanie a v čase hospodárskej krízy dokonca aj predražené oslavy. O tom niet pochyb. Pre britské kráľovstvo určite počas svojho vládnutia urobila nespočetne veľa správnych rozhodnutí. Svoju krajinu reprezentovala vždy hrdo – čím si zaslúžila všeobecnú podporu jej „poddaných“.

Ako sa jej výročie dotýka jednoduchého Slováka? Nijako! Preto je namieste otázka, prečo Slovenská televízia – teda pardon: Rozhlas a televízia Slovenska (RTVS) – 4. júna svojmu divákovi pripravila niekoľkohodinový priamy prenos z koncertu na jej počesť – a to v najdrahšom vysielacom čase, tzv. prime time? Kvalita vysielania verejnoprávnej televízie zaznamenáva v poslednom období výrazný pokles a zlyhanie plnenia si verejnoprávných a zákonných povinností televíznej časti štátneho mediálneho komplexu, nehovoriac o realizácii pôvodnej tvorby v akejkoľvek forme.

Televízia dáva priestor cudzím a na svojich zabúda. Keď Matica slovenská organizovala koncom apríla Národnú púť na Devín, Zemkovej RTVS neprejavila záujem prenášať priamy prenos z púte. Vysielala len bohoslužbu z devínskeho kostola. Prípomienka týchto historických udalostí príchodu Cyrila a Metoda pod Tatry a výstupu štúrovcov na Devín sa bytostne dotýkajú každého Slováka. Boli krokmi k budovaniu a vzniku slovenskej štátnosti. Čo však čakať od televízie, keď „odnárodnené“ postoje jej vrcholných predstaviteľov sú zrejmé. Preto ani po mesiacoch nereagovali na ponuku Matice slovenskej na spoluprácu. Slovenská televízia sa stáva reprízovým kanálom.

Maroš SMOLEC
šéfredaktor

R - 2012030

Nad jubileom príchodu sv. Cyrila a Metoda prevzal záštitu prezident Ivan Gašparovič Na počiatku bolo Slovo a toto Slovo bolo Boh

BRATISLAVA (Eva ZELENAYOVÁ – Foto: Ladislav LESAY, KPSR) – Celoštátne oslavy 1 150. výročia príchodu solúnskych bratov sv. Cyrila a Metoda v budúcom roku sa ponosú v znamení prvého prekladu biblického textu sv. Cyrilom a Metodom: „Na počiatku bolo Slovo a toto Slovo bolo Boh.“ Dohodli sa na tom účastníci porady u prezidenta Ivana Gašparoviča 4. júna. Pozvanie prezidenta prijali predseda vlády Robert Fico, minister kultúry Marek Maďarič, apoštolský nuncius Svätej stolice na Slovensku Mons. Mario Giordana, bratislavský arcibiskup metropolita a predseda KBS Mons. Stanislav Zvolenský, generálny biskup Evanjelickej cirkvi a. v. na Slovensku a predseda Ekumenickej rady Cirkví v SR Miloš Klátik, predseda Matice slovenskej Marián Tkáč a ďalší.

Predseda NR SR Pavol Paška bol v čase konania porady na štátnej návšteve v Českej republike, prejavil však záujem podieľať sa na pripravách osláv jubilea. Ivan Gašparovič už v pozvánke zdôraznil význam osláv príchodu vierozvestov sv. Cyrila a Metoda na územie Veľkej Moravy, ktoré „by sa mali niesť v duchu spolupatričnosti s kultúrou spoločenstva našich predkov, ktorí začínali vo svojej viere, vďaka vierozvestom, rozvíjať našu kultúru, vzdelanosť a mravnosť“. Prezident charakterizoval blížiac sa oslavy ako „udalosť historického významu,

významu pre cirkev, vierovyznanie, vzdelanie, ale aj národné a štátoprávne vedomie“. Predstavitelia štátu a cirkvi sa dohodli na zriadení spoločnej komisie, ktorá bude koordinovať prípravu osláv jubilea. Podľa návrhu prezidenta nosnými v roku 2013 by mali byť štyri podujatia – svätá omša v Nitre, slávnostná spoločná schôdza NR SR a vlády SR s účasťou zahraničných delegácií a diplomatického zboru, slávnosť na hrade Devín a na záver roka slávnostný koncert v historickej budove SND.

(Viac na 2.strane)

Bohoslužba v rámci osláv príchodu sv. Cyrila a Metoda. Devín, 29. apríl 2012.

Pripomenuli si významný pamätný deň Memoranda národa slovenského Matičná esej už pozná svojich víťazov

MARTIN (Milan GONDA – Foto: Jana GAVRECKÁ) – Vo štvrtok 7. júna 2012 sa v evanjelickom kostole v Martine uskutočnil slávnostný program pod názvom Veniec víťazov. Dával bodku za Slovesnou jarou 2012 a otvárala sa ním súčasne séria podujatí Martinských matičných slávností. Predchádzala mu vernisáž výstavy Matica slovenská 1863 – 2013, ktorú sprístupnili v Matičnom dome. Účastníci spomenutých podujatí si tiež pripomenuli pamätný deň Memoranda národa slovenského pri pamätníku neďaleko evanjelického kostola.

Moderátor podujatia František Výrostko s ocenenými autormi.

Veniec víťazov mal ambíciu tak ako tradične priniesť divákovi silný umelecký zážitok z interpretovaného umeleckého textu. V programe vystúpili Mária Kotorová-Jenčová, Júlia Čurillová, Kvetoslava Staroňová, Renáta Jurčová, ktoré sú laureátkami celoslovenských recitačných súťaží. Hudobnú časť programu zrealizoval martinský pesničkár Peter Piatko a jeho hudobnícke trio.

V záverečnej časti oznámili výsledky celoštátnej súťaže Matičná esej, ktorú chce Matica slovenská vyhlasovať každoročne v záujme rozvíjania vlastenectva a hodnotovej orientácie mládeže. Súťaž prebehla v dvoch kategóriách – vysokoškolskej a stredoškolskej. Ako ústredný motív mala myšlienku: „Je ešte stále Matica slovenská jednotou milovníkov národa a života slovenského?“ Od súťažiacich

sa očakávalo, že sa budú zamýšľať nad pojmom národná hrdosť, nad prejavmi vlastenectva v súčasnom globálnom svete a nad podielom slovenskej kultúry v rámci európskeho kultúrneho dedičstva.

Súťaž bola propagovaná na webovej stránke MS, no hlavný dôraz položili jej organizátori na osobné kontaktovanie sa s vedením stredných škôl a univerzít, s ktorými MS úzko spolupracuje. Do súťaže autori prihlásili 91 prác, z toho zo stredných škôl 39 a z univerzít 50. Celkove sa zapojilo 11 stredných škôl a dve univerzity. Odborná porota v kategórii stredoškôlakov určila za víťaza Radovana Križalkoviča zo Spišskej Novej Vsi, v kategórii vysokoškôlakov sa víťazkou stala Gabriela Kaštanová z Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre.

3 OTÁZKY PRE: Roberta FICA, predsedu slovenskej vlády

• Ako vnímate aktuálne vyjadrenia predsedu SMK pána Berényiho o tom, že jedinou cestou pre Maďarov na južnom Slovensku je autonómia?

Som rád, že väčšina Maďarov na Slovensku má iný názor ako pán Berényi, a jeho slová nemajú prílišnú podporu. Ľudia dnes potrebujú prácu, plácu a pokoj pre život svojich rodín a nie rôzne zástupné témy či stupňovanie napätia.

• Minister Miroslav Lajčák prezentoval v Budapešti záujem súčasnej slovenskej vlády o dobré a konštruktívne vzťahy s našim južným susedom.

Aj z prvého stretnutia, ktoré som absolvoval s predsedom vlády V. Or-

bánom, vyšiel jasný signál, že v našom obojstrannom záujme nie je vyhrcovať spory. Ak sú tu prípady rôznych provokácií, ako napríklad prelepovanie názvov ulíc na území SR extrémistami z Maďarska, jasne ich odsúdime ako neprijateľné a v prípade potreby budeme konať a vyvodíme dôsledky. Máme informácie, že na provokačných podujatiach proti Trianonu pred slovenským veľvyslanectvom sa zhromaždilo už menej ľudí. Aj to, že sa do parlamentu dostal Most – Híd a nie radikálnejšia SMK, naznačilo, že ani na Slovensku nie je vôľa po rozduchovaní napätia. Jasne však odsúdime a podnikneme potrebné kroky pri akejkoľvek pokuse o narušenie integrity a ústavného poriadku našej krajiny.

Ako je na Slovensku možné, že politický subjekt (SMK) podľa všetkého vedie cudzí štátny občan pán József Berényi?

Nemám informácie o tom, že by pán Berényi maďarské občianstvo mal, ale ak to tak je, v zmysle zákona, ktorý sme prijali, musí o slovenské občianstvo prísť. Ak toto nenahlásil, hrozí mu pokuta vyše 3 300 eur. Pripravujeme novelu zákona o štátnom občianstve. Avšak naďalej zabránime, aby sme tu mali občanov inej národnosti bez väzby na druhý štát a s volebným právom v druhom štáte. Novela by mala byť v tom, aby tí, ktorí získajú občianstvo inej krajiny na základe pobytu v danom štáte, nestratili slovenské.

Zhovárať sa Ivan BROŽÍK

Nad historickým jubileom príchodu sv. Cyrila a Metoda prevzal záštitu prezident Ivan Gašparovič

Na počiatku bolo Slovo a toto Slovo bolo Boh

(Dokončenie z 1. strany) – Premiér Robert Fico navrhol, aby sa podujatie protokolárne organizovalo na úrovni vlády SR, ktorá pripraví aj systém financovania. Cyrilo-metodské slávnosti otvoria už 5. júla tohto roku a vyvrcholia koncom budúceho roka.

AKTIVITY CIRKVI

Predseda Konferencie biskupov Slovenska Mons. Stanislav Zvolenský ocenil, „že najvyšší predstavitelia SR sú ochotní prispieť k dôstojnej oslave príchodu sv. Cyrila a Metoda na naše územie“. Výzva biskupov Slovenska na otvorenie dvojročia duchovnej prípravy na 1 150. výročie príchodu sv. Cyrila a Metoda zaznela v katolíckych chrámoch už v prvú adventnú nedeľu roku 2010. Jednotlivé biskupstvá pripravili množstvo aktivít na užitočné prežitie jubilea. Nebohý spišský biskup František Tondra sa veriacim diecézy prihovril slovami: „Náš ná-

rod a cirkev na Slovensku sa blížia k významnému výročiu počiatkov

Oslavy bude koordinovať aj kancelár prezidenta a matičiar Milan Čič.

našho kresťanstva. V roku 2013 uplynie 1 150 rokov od príchodu

sv. bratov Cyrila a Metoda na Veľkú Moravu, do ktorej patrilo aj

fanstvo. Preto svätých bratov nazývame našimi otcami vo viere. Je to vzácny poklad, ktorý sa nesie dejinami Slovenska a o ktorý prosíme s úpenlivou prosbou: „Dedičstvo otcov zachovaj nám, Pane!“

■ TRNAVSKÉ PODNETY

V Trnave sa 31. mája tohto roku uskutočnila programová konferencia venovaná cyrilo-metodskému jubileu, ktorú pripravili Trnavský samosprávny kraj a Trnavská arcidiecéza. Predseda Matice slovenskej Marián Tkáč pri tejto príležitosti vyslovil želanie, „bodaj by všetky kraje boli také ako trnavský“. Podľa arcibiskupa Róberta Bezáka Cyril a Metod sú tými, ktorí personalizovali a poslovenčili Boha. Naučili našich predkov, že s Bohom sa dá rozprávať aj po slovensky. V rámci dvojročia putuje po slovenských diecézach relikvia sv. Cyrila. Vedúci Kancelárie prezidenta SR Milan Čič pre SNN povedal, že prezident Ivan Gaš-

parovič berie jubileum nielen ako cirkevnú, náboženskú či liturgickú záležitosť, ale príchod sv. Cyrila a Metoda na naše územie považuje aj za počiatok štátoprávneho myslenia, národného a právneho vedomia u našich predkov. „Nie náhodou sa do preambuly Ústavy SR dostal odkaz na cyrilo-metodskú tradíciu,“ pripomenul Milan Čič, spoluautor ústavy. Zdôraznil, že sv. Cyril a Metod boli vyhlásení za patrónov Európy, čím ich význam prekračuje hranice Slovenska.

Na oslavy jubilea bol pozvaný aj pápež Benedikt XVI., lenže jeho účasť je stále otvorenou otázkou. „Zdá sa, že by to mohlo byť veľmi úspešné podujatie,“ zhodnotil predbežný scenár osláv Milan Čič. „A dovoľím si povedať, že to bude nielen slávnosť bežného charakteru, ale že prispieje aj k určitému zjednocovaciemu procesu našej spoločnosti. Veľmi nám to chýba.“

Mladí slovenskí, poľskí, českí a maďarskí vedci a historici diskutovali o slovenských novších dejinách

Prestrelka argumentmi v banskobystrickom Múzeu SNP

O slovenských dejinách sa stále nepovedalo všetko. Vyplynulo to z dvojdennej vedeckej konferencie univerzít z Banskej Bystrice a Košíc, ako aj Ústavu pamäti národa a Múzea SNP. Predstavitelia mladej generácie historikov a doktorandi katedrií histórie dvoch univerzít dokázali nevyhnutnosť a schopnosť nového generáčného prístupu. Ukázala to aj diskusná „prestrelka historikov“ o pôsobení niektorých partizánov. Súvisela s tým, ako dnes hodnotiť fakty násilia na civilných osobách.

Konferencia mala medzinárodný charakter – zúčastnili sa na nej poľskí, českí, moravskí a maďarskí historici. Konala sa druhý raz pod názvom Slovensko v rokoch neslobody 1938 – 1989, osobnosti známe a neznáme. Práve toto zameranie robí konferenciu výnimočným podujatím – cez pohľad na osudy jednotlivých osobností fotograficky nasýtené podáva príbeh osudov ľudí ako súčasť atmosféry dejinnej mozaiky. Znie neuve-

riteľne, že na nekaždodennej konferencii v historicky pôsobivom prostredí Múzea SNP v Banskej Bystrici sa okrem Rádia Lumen zúčastnili len Slovenské národné noviny.

Príspevky zahraničných účastníkov zaľudnili historické deje a zároveň podnietili alebo vyprovokovali nevyhnutnosť diskusie a odbornej polemiky. Týkalo sa to ľudských a politických príbehov spätých s poľsko-slovenským pohraničím a opakovanými posunmi našich severných hraníc. Téma je v mnohom dodnes predmetom rozličných výkladov a odlišnej interpretácie faktov. Kým severná hranica a jej príbeh nie je laickej verejnosti tak široko známy, iné je to s postavou Jánoša Esterházyho. Otvorenosť akademickej pôdy však dala možnosť nehatene odznieť aj idealizovanému pohľadu vedca z Budapešti. Vedec z Historického ústavu Maďarskej akadémie vied István Janek bezbariérový, bez tlmočníka uviedol bohaté citácie na tému – Jánoš Esterházy a slovensko-maďarské diploma-

tické vzťahy v rokoch 1939 – 1945. Ako jediný vyvolal upozornenie, že ide o idealizovanú podobu tohto kontroverzného politika. Tento fakt je výzvou pre ďalšie podujatia dať kontroverzné počínanie J. Esterházyho do súvislostí nepopierateľných historických faktov.

NEBOLO OPONENTA

Je to výzva aj v širšom význame – ide o to, aby mladá slovenská historická veda urobila všetko aspoň pre čiastočné vyplnenie obrovského priestoru, ktorý tu zostal po Dr. Ladislavovi Deákovi, vynikajúcom znalcovi archívnych prameňov. Tie, dlho zamlčované, až v minulom desaťročí mohli zásluhou Matice slovenskej vyjsť knižne. Preto fakt, že nikto „neodpovedal“ maďarskému vedcovi počas konferencie iným referátom, nás zaujal mimoriadne. Bez odozvy zostalo aj vyjadrenie Dr. Janeka, ktorý hovoril o „znovu-zaujati“ Košíc Horthym. Ten na bielom koni tu vtiahal na čele okupačných vojsk po Viedenskej arbitráži 1938, keď Ma-

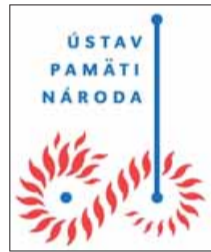
ďarsko zabralo územia na slovenskom juhu. V diskusii s autorom týchto tvrdení budapeštiansky vedec pripustil nenáležitost' terminu „znovu-zaujatie“. Aj tento „detail“ svedčí o neprijateľnom odlišnom ponímaní a odlišnom slovníku na tie isté udalosti. Tak v prípade príspevkov o severnej hranici, poľsko-slovenskom spore o severný Spiš a Hornú Oravu, ako aj o J. Esterházyho je cenné, že konferencia umožnila vecnú diskusiu o slovenských dejinách z pohľadu vedcov štyroch štátov Európskej únie.

MÝTY A FAKTY

Konferencia mala štyri základné časti, kde sa rozobrali v dvadsiatich štyroch vystúpeniach neraz dramaticky kruté osudy jednotlivcov z politiky, armádneho prostredia, bezpečnostných zložiek, hospodárstva a kultúry, ako aj cirkvi a náboženských skupín. Oživením bol trebárs príspevok o Gustávovi Husákoví očami jeho ešte žijúcich spolužiakov, medzi nimi aj výrazného podporovateľa SNN Imri-

cha Kružliaka. Podobná bola dobre dokumentovaná analýza n e m e c k é h o vynálezcu „českého“ tatraplánu Hansa Ledwinka z Kopřivnice. Anton Hruboň (UMB) predstavil zásadné tézy Slovenský národný socializmus v koncepciách Štefana Polakoviča a Stanislava Mečiara. Štefan Balberčák (UPJŠ) život „vlastnými“ zavraždeného hrdinu SNP Ľudovíta Kukorelliho. Lucia Halmová prispela unikátnym regionalistickým dokumentom. Metódou oral history vypracovala niektoré partizánske mýty bez toho, aby znížovala zásluhy ľudí, ktorí bojovali proti nemeckým vojskám. „Ide mi len o to, aby laická verejnosť nepodliehala omylu, že účasť v SNP bola automaticky hrdinstvom, že účastník sa mechanicky dá považovať za hrdinu.“

Dušan D. KERNÝ

VŠIMLI SME SI

Minister zahraničných vecí Miroslav Lajčák prezentoval pred niekoľkými dňami v Budapešti záujem Slovenska o dobrú a konštruktívnu vzťahy.

Slováci, sme trpezliví a rozvážni

V tom čase maďarský ultranacionalistický Jobbik zorganizoval viaceré provokácie proti Slovensku. Slovenské názvy dvoch ulíc na Szegedskom Dome národnosti prelepili jeho aktivisti maďarským prekladom. Územnú autonómiu zahraničným Maďarom a revíziu Trianonskej mierovej zmluvy požadovalo len dva dni po návšteve ministra Lajčáka v Budapešti takmer 1 500 pravicových extrémistov. Ich pochod v predvečer výročia podpísania trianonskej mierovej zmluvy viedol k srbskému, rumunskému a slovenskému veľvyslanectvu. Priaznivci opo-

zičnej strany Hnutie za lepšie Maďarsko – Jobbik, Mládežníckeho hnutia 64 stolic (HVM) a ďalších ultrapravicových organizácií skandovali počas pochodu: „Preč s Trianonom!“ Vykrikovali protislovenské heslá a vulgárne nadávali na nášho premiéra. Predseda organizácie HVM na Slovensku Gergely Dobay povedal, že riešenie politických a národných otázok Maďarov musia vziať do rúk občania. Pozitívne však zaujalo, že najvyšší maďarskí predstavitelia katolíckej, reformovanej a evanjelickej cirkvi odmietli požiadavku maďarskej vlády, aby v Deň národnej spolupatričnosti, ktorým si 4. júna pripomínajú v Maďarsku výročie Trianonskej mierovej zmluvy, zazneli zvony. V spoločnom vyhlá-

sení napísali, že kostolné zvony slúžia na bohoslužobné účely, prípadne v súvislosti s cirkevnou liturgiou, preto nemôžu vyhovieť požiadavke vlády. Doplňme predchádzajúce informácie nedávnym vyhlásením bývalého predstaviteľa Maďarska: „V uplynulých dvoch rokoch v zahraničnej politike Maďarska nevznikli ozaj vážne konflikty, čo možno pripísať len trpezlivosti a rozvážnosti susedných krajín,“ povedal exminister zahraničných vecí a pedagóg budapeštianskej Stredo-európskej univerzity Péter Balázs.

Ivan BROŽÍK - Foto: internet

Matica slovenská žalobou bráni svoju dobrú povest' a česť Súdny proces o dobré meno ustanovizne

Žalobu o neoprávnený zásah do dobrej povesti právnickej osoby podľa § 19 b ods. 2 a 3 Občianskeho zákonníka podal v Bratislave 23. 5. 2012 právnik poverený štatutárnym orgánom Matice slovenskej na Okresný súd Bratislava III. Žalovaní sú PEREX, akciová spoločnosť, a Občianske združenie Alternatíva Komunikácia Občania (AKO).

V žalobe sú aj tieto vety: Do aktivizačného procesu Matice slovenskej nenáležitým, ba priam urážajúcim spôsobom zasiahol článok Zverozvestcovia z Matice, ktorý bol uverejnený v periodiku Pravda dňa 20. marca 2012 na strane 42. Vydavateľom je žalovaná spoločnosť Perex, a. s., so sídlom v Bratislave. Materiál bol uverejnený aj na internetovej stránke JeToTak, ktorej vydavateľom je Občianske združenie Alternatíva Komunikácia Občania so sídlom v Bratislave. Autor článku lživým spôsobom osočil Maticu slovenskú, znevážil jej meno a neoprávneným zásahom poškodil dobrú povest' tejto verejnoprávnej inštitúcie. V článku sa objavili také pojmy, ktoré

u mnohých občanov Slovenskej republiky, čitateľov Pravdy a čitateľov internetu mohli oživiť nenávisť voči všetkému, čo je národné, slovenské a vlastenecké, teda voči tomu, čo je charakterizované ako národný princíp – jeden z pilierov Slovenskej republiky.

ZÁMERNÝ ÚTOK

Obsah článku nemá nič spoločné so slobodou tlače, bol to zámerný útok proti Matici slovenskej s cieľom inštitúciu hrubým

AKTUÁLNE

spôsobom zdiskreditovať, azda až po samotnú likvidáciu tejto významnej a nezastupiteľnej národnej organizácie. Článok 19 Ústavy Slovenskej republiky znie: Každý má právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena. Článok 44 v spojení s článkom 51 Ústavy SR hovorí: Každý je povinný chrániť a zveľaďovať... kultúrne dedičstvo ... podľa zákonov k tomu prijatých. Nepopierame právo na slobodu prejavu, ale informácie takého charakteru,

ktoré zraňujú, osočujú a znevažujú celú inštitúciu, ktoré urážajú radových členov i funkcionárov právnickej osoby, sú nenáležité, sú proti dobrým mravom a v konečnom dôsledku sú protizákonné. Štatutárny zástupca Matice slovenskej, využívajúc svoje právo podľa zákona č. 167/2008, § 8 v znení novely, písomne požiadala o uverejnenie odpovede svojou žiadosťou do dňa 4. 4. 2012. Žalovaný nesplnil svoju povinnosť, čo mu ukladá zákon. Odpoveď neuverejnil a na žiadosť ani nereagoval.

ROZHODNE SÚD

Zástupca Matice slovenskej žiada, aby súd určil, aký veľký bol zásah do dobrej povesti, aby zhodnotil všetky dôkazy v ich vzájomných súvislostiach a na základe takto vykonaného zhodnotenia stanovil stupeň intenzity neoprávneného zásahu do dobrej povesti a zároveň aby určil aj výšku finančných prostriedkov náhrady nemajetkovej ujmy, teda materiálnej satisfakcie, ktorá popri morálnej satisfakcii zabezpečí primerané zadosťučinenie.

(rkh)

Kríza neoliberalizmu v Európe

Roman MICHELKO

Uplynulých dvadsať rokov bol hlavný ekonomicko-politický mainstream jasne zafinancovaný. Minimálny štát, minimálne regulácia všetkých odvetví národného hospodárstva, osobitne bankovníctva, prudké znižovanie daní a odvodov, flexibilita trhu práce a podobne. Dnes žneme plody tejto dlhodobu skazonosnej politiky.

V skutočnosti zásadná príčina problémov eurozóny tkvie v absurdnom nastavení bankového sektora. Banky sú extrémne prepákané, asi 26-krát, čo znamená, že ich základné imanie, resp. ich vlastné zdroje tvoria sotva jednu dvadsaťšestinu (teda len asi 4 percentá) ich úverovej angažovanosti. Tento systém je potom veľmi krehký a nestabilný. Na druhej strane

veľkosť európskych bánk je taká obrovská, že ich prípadný kolaps by znamenal doslova ekonomický Armageddon. A práve preto je tu už dlhé desaťročia akási tichá koalícia medzi bankármi a politikmi, obe skupiny majú totiž spoločný záujem. To posledné, čo si prajú, je masívny run (panické výbery hotovosti) v bankách. Problémy sa tak len prehĺbujú a namiesto bolestivého, ale nevyhnutného systémového riešenia sme dnes svedkami len hasenia symptómov.

Aby sme vysvetlili, o čo ide, tak musíme uviesť na pravú mieru niekoľko lživých tvrdení. Problém Európy nie je primárne v rozšafnom deficitnom hospodárení nezodpovedných vlád. To možno do istej miery platí v prípade Grécka, v žiadnom prípa-

de to však neplatí, čo sa týka Španielska, Írska či Talianska. Tieto krajiny majú primárne deficit vyrovnané (znamená to, že mňajú práve toľko alebo ešte menej, ako vyberú na daniach a clách) a ak by nemuseli splá-

KOMENTÁR

cať úvery, nemali by problém. Problém vzniká práve vtedy, ak chcú umiestniť štátne dlhopisy na kapitálových trhoch, pretože panika na nich vyhnala úrokové miery do absurdných výšok (až nad 6 percent).

A tu sa dostávame k príčinám našej dnešnej krízy. Jediný spôsob, ako ju riešiť podľa neoliberalných konceptov, je škrtiť, škrtiť a znova škrtiť. Táto terapia už prináša jasné skazonosné

následky. Európa sa aj vďaka škrteniu verejných výdavkov prepadá do recesie, preto majú štáty nižšie príjmy. Takáto politika vedie k ďalším škrtom, k obmedzovaniu spotreby, čo potom vyústi k ešte vyššiemu ekonomickému prepadu. Špirála poklesu je nezastaviteľná, ekonomika Európy sa pomaly, ale iste dostáva do recesie a tá už v niektorých krajinách (Grécko) prechádza do hlbokéj ekonomickej depresie. A práve tu by sme si mali položiť otázku, komu to vyhovuje a prečo sú stovky miliónov Európanov ohrozené chudobou a prudkým poklesom životnej úrovne? Odpoveď je jednoduchá. Aby akcionári bánk mali garantované svoje tučné a bezpečné zisky.

Samozrejme, nič nie je také jednoduché. V dnešnom extrémne prepákanom a globalizovanom svete by bolo veľmi riskantné vystaviť účet bankám a nechať ich padnúť. Ich vplyv na reálnu ekonomiku je kľúčový a jediný štát, ktorý si dovolil ignorovať záujmy bánk, bol Island. Tento štát si prešiel revolúciou, u nás veľmi dobre mediálne ut-

jenou („zlé“ príklady môžu nebezpečne inšpirovať aj ďalších), v ktorej občania jasne povedali, že oni – teda štát – nebudú garantovať zisky akcionárov bánk (predovšetkým anglických a holandských). Samozrejme, reakcia bola krajne negatívna, ale Islandania na to, na rozdiel od Írov, jednoducho našli guráž. Naopak, záchrana írskeho bankového sektora si vyžiadala extrémny 36-percentný deficit HDP na sanciú bánk.

Pomaly sa dostávame do stavu, keď si čoraz viac voličov aj politikov uvedomuje, že účet za zvládnutie krízy sa vystavuje veľmi nespravodlivo a treba s tým niečo urobiť. Preto nie je náhoda, že vo francúzskych prezidentských voľbách vyhral kandidát socialistov François Hollande, iste nie je náhoda ani to, že pôvodne veľmi okrajová „radikálne ľavicová“ Syriza v Grécku dnes aspiruje na volebné víťazstvo. Ľudia si povedali dosť, nie je možné, aby sme donekonečna platili za chyby iných, nadišiel čas vystaviť účet tým, ktorí to všetko spôsobili.

Odchod alebo útek?

Ivan BROŽÍK

Miloslava Zemková oznámila, že „má aj lepšie ponuky“, a preto uvažuje o odchode z čela RTVS. Zaujímavé gesto pár dní po tom, ako si za štvrtý roka práce prevzala okrem platu aj odmenu 9 000 eur. Odmenu od nás všetkých, či už s ňou súhlasíme alebo nie. A či vôbec súhlasíme s maniermi, ktoré pani Zemková v našej verejnoprávnej inštitúcii nastolila. Pri jej povestnej láske k „lepším ponukám“ je to však úplne jedno.

Práca v Rozhlase bola pre zamestnancov poslaním. Vedeli by o tom rozprávať tí, ktorí jej

zasvätili celý život. Dnes už nebohý František Valábek, Fero Horvath, Asta Kufelová, Elena Pribusová a za nimi celé desiatky ďalších. Verných služobníkov slovenského éteru. Podaktorí ešte žijú, respektíve živoria.

POZNÁMKA

Slovenský rozhlas a neskôr aj násilne spojený RTVS, či ešte lepšie RTV s dvojbodkou, zmenila Zemkovej éra na prestupnú stanicu karieristov, politických propagandistov, tvorivosti neschopných, ale inak všetkého schopných avanturistov. Fluk-

tuácia vo verejnoprávnom médiu dosiahla za Zemkovej éry rekordné rozmery. Niekoľko pôvodných statočných tvorcov manažment súčasnej riaditeľky odstránil na „starecký“ okruh Rádio Regina. Možno si práve vďaka tomu a vďaka týmto vysídlencom zachoval ešte zvyšky tej kvality, ktorou sa kedysi hrdil celý Rozhlas. Nie sú až tak dávno časy, keď Slovenský rozhlas, už v duálnom prostredí – po armáde – požíval najvyššiu dôveru obyvateľov Slovenska. Pani Zemková však zvykla hovoriť iba o číslach – ušetrili

sme toľko, chýba nám toľko. Ani v jednom z jej mediálnych vystúpení nezaznelo nič, čo by malo ľudský či intelektuálny rozmer, čo by bolo akousi podanou rukou poslucháčom a divákovi. V ňou riadenej inštitúcii sa udomácnili ľudia, ktorí si naivne mysleli, že sa dá vyciaviť, dojiť a ponižovať (spolu s poslucháčmi) donekonečna. Preto je dobre, že sa súčasná riaditeľka obzerá po „lepších ponukách“. Miloslava Zemková tvrdí, že jej projekt sa naplnia. Zostáva minúť, respektíve niekomu zadať poslednú lukratívnu zákazku na digitalizáciu. Všetko ostatné bolo za jej éry rozpredané, zadané, vykšeftované. Po vplyvnom a dobre platenom (politickom) fleku v médiách sa pani generálna riaditeľka obzerá po ďalšom vplyvnom a lukratívnom (politickom?) fleku. Tak veľa šťastia, pani Zemková!

SPOZA OPONY

Noviny sú vlastne založené na tom, že uverejňujú veci, ktoré inde nie sú. Na tom, že hovoria tak, ako nehovoria iní, jazykom, ktorí iní jednoducho nemajú. Tak aj matičné noviny či mesačník Slovenských pohľadov nie sú založené len na tom, čo v nich je, ako predovšetkým na tom, čo inde nie je. To je kumšt – nájsť veci, fakty, súvislosti, osoby, udalosti, príbehy z dejín, ktoré inde nie sú. Alebo, ktoré sa zamlčujú – matičné dejiny sú takých osobností a udalostí plné.

Preto sa každý profesionál nepozerala na výtlačok niečoho podľa toho, čo tam je, ale hodnotí ho podľa toho, čo tam nie je. Vydobyť si miesto na slnku dnešného nemilosrdného mediálneho sveta a nelútostného teroru ekonomiky si totiž môžete práve tým, že sa zamierate na to, čo inde nie je a ani sa inde nedá nájsť. Nevšímajte si to, o čom aj tak hovoria všetci. Matičiarom to netreba vysvetľovať.

Ešte pred zhruba pätimi-šiestimi rokmi médiá posmešne hovorili o matičnej slovenčine – tým sa myslela správna slovenská výslovnosť. Dnes prejav v naozajstnej slovenčine so skutočnou slovenskou výslovnosťou prakticky nepočujete. Posun je taký ohromujúci, že sa už ani neprotestuje a fonetický panovník – prof. Ábel

čo za uplynulé poldruha storočia vytvorili najlepší tvorovia v slovenčine – či už v pôvodnej alebo prekladovej literatúre. V prekladoch najmä dokázali rovnocennosť modernej slovenčiny či už s jazykom Homéra, Shakespeara, Normana Mailera, Grossmana alebo Orwela, Joyceho, Umberta Eccia alebo nebodaj Sorokina.

o tom, ako je štát zlý hospodár, až sa ukázalo, že od Ameriky až po Nemecko je to štát, ktorý zachraňuje. Hovorili o mieri a vedieme vojnu. Zabijeme a zabijajú nás. Hovorili nám o betónovej loby a ukázalo sa, že priehradu na Dunaji potrebujeme.

Potrebujeme aj iné noviny a iný jazyk aj iný žurnalis-

svetom, nadradenosťou okolia nad nami, zaostalými Slovákmi.

Nerobíme si ilúzie, ale vývoj v Čechách, Rakúsku, Poľsku, nehovoriac o Maďarsku, nie je ničím, čo by nám mohli dávať ako vzor, predhadzovať ako príklad – pravda iba ak odstrašujúci. Musíme sa v mnohom spoliehať na náš zdravý úsudok – a musíme to vedieť aj povedať.

Na to potrebujeme jazyk, jazyk novín, ktoré sú inakšie, novín, v ktorých je priestor na to, o čom sa inde mlčí. Ak je naozaj taká masová nespokojnosť s médiami, ako to počujeme zo všetkých strán – tak práve takéto noviny potrebuje mnoho ľudí. A samozrejme potrebuje ich aj vydavateľ – Matica – pretože teraz sa otvára mimoriadny priestor. Priestor na troskách porazených liberálnych teórií a praxe, na troskách reklamy namiesto spravodajstva, na troskách ideologickej zaslepenosti niektorých mimovládnych organizácií. Teraz je možnosť hovoriť inak ako všetci ostatní.

Prečo potrebujeme iné noviny

Dušan D. KERNÝ

Kráľ – nielenže už ani moderátorov neškolí, ale ani nenapráva verejnou kritikou. Sú vysielania, pri ktorých máte dojem, že to všetko sú víťazi konkurzu Šušlem a nehovorím spisovne, práve preto som pred kamerou, mikrofónom.

Rozrušovaním jazyka sa tak narúšajú väzby s tým najlepším,

Nedbalosť v jazyku sa rozširuje aj nedbalosťou k faktom. Nepresná výslovnosť plodí aj nepresný jazyk – všimnite si, ako s oneskorením niekoľkých rokov až teraz zisťujeme, že svet, ktorý sa nás bezprostredne dotýka, sa vyvíja úplne inak, ako o tom hovorili médiá. A to vo všetkom. Džgali do nás

titku, keďže doterajšie médiá v mnohom zlyhali. Ani pokiaľ ide o vývoj vo svete a ani pokiaľ ide o vývoj na Slovensku. Na Slovensku je mimoriadne dôležité mať alternatívne noviny, lebo práve teraz vidno, aké klamlivé boli všetky tézy, ktorými sa hovorilo o našej nespôsobilosti vyrovnáť sa s okolitým

Matica má nezastupiteľný podiel v zápasoch za slovenskú identitu a štátnosť Druhé Memorandum – výzva na slovenskú samostatnosť

Stanislav BAJANÍK – Foto: archív SNN

Jún 1991 – 130. výročie prvého Memoranda národa slovenského 6. – 7. júna 1861 v Turčianskom sv. Martine pohlo nielen mestom, Slovenskom, ale i slovenským svetom v duchu memorandového odkazu „zmeškaná príležitosť nikdy sa viacej nevráti“. Matica slovenská už vtedy žiadala samostatnú a suverénnu slovenskú republiku.

„Okolie“, po ktorom volali prví memorandisti o. i. s územnými a politickými právmi nášho národa v roku 1861 v Turčianskom sv. Martine, sa stalo nosnou témou celoslovenských a celosvetových osláv prvého Memoranda národa slovenského 8. júna 1991 v Martine. Dôležitú podporu získala Matica slovenská opäť zo slovenského juhu a slovenského sveta. Problémové okruhy v kultúrnej a školskej politike ČSFR na Slovensku, politické manipulácie, autonomistické ambície maďarských politických strán, vytrvalé centralistické snahy Prahy obnažilo najmä štvrté Stretnutie Slovákov v Šuranoch 11. 5. 1991. Vyslalo Matici jasný a rázny signál pre piate Celonárodné zhromaždenie MS jednoznačne sa postaviť za suverénne a štátnotvorné práva slovenského národa už v júni 1991, čo možno považovať za jednu z najcennejších matičných priorít v jej novodobej histórii. Takmer o rok predbehli ďalšie celonárodné aktivity volajúce po dokumentoch a zárukách slovenskej štátnej samostatnosti v roku 1992 – teda aj Donovaly s Kongresom slovenskej inteligencie.

EMANCIPAČNÝ ZÁPAS

Matica slovenská preto zvolala oslavné memorandové Celonárodné zhromaždenie. Prišli naň obce a mestá, ktoré sa zúčastnili na memorandovom stretnutí v roku 1861, hostia zo Slovenska, delegácie Svetového kongresu Slovákov, významné osobnosti politického a kultúrneho života v Martine i na Slovensku.

„Centralizmus nám ukázal svoju tvár. Sme tu na to, aby sme ako naši predkovia v rozhodujúcej chvíli pove-

dali svoje a za seba – slovenská suverénita a samostatnosť sa nám tlačí do rúk,“ týmito slovami pozdravil zhromaždenie Stanislav Bajaník. Po úvodných moderátorských slovách sa v mene zápasov za emancipáciu slovenského národa prihovorilo davu a hosťom viac matičných predstaviteľov, najmä vtedajší predseda Jozef Markuš, zástup-

covia Svetového kongresu Slovákov a správca Matice slovenskej Imrich Sedláč.

Po matičnej „horúcej Bratislave“ 1991, vypätých polemikách vo federálnom parlamente i SR, južno-slovenských národných pohyboch hlavný rečník Ján Bobák z tribúny zhromaždenej verejnosti Slovensku a svetu pripomenul: „Pokiaľ česká strana nie je ochotná akceptovať suverenitu i medzinárodnú právnú subjektivitu Slovenskej republiky, púť sebazáchovy nám veľí jednohlasne: ZBOHOM PRAHA! ... Pre rozvoj tvorivých síl slovenského národa nemôže byť umelá národná štátnosť, ale jedine suverénna a samostatná republika.“

Predseda Matice slovenskej J. Markuš jeho slová jednoznačne podporil vo svojom pozdrave: „Úsilie o zvrchované Slovensko, pokiaľ možno od včera, nie je planý radikalizmus, je to podchytenie pravého historického okamihu, ktorým nám je dopriate žiť a svojimi životmi naplniť. Skutočnú ekonomickú reformáciu nedosiahne-

hého Memoranda národa slovenského pojem „plne suverénna“, ale ešte nie pojem „samostatnú“ SR.

Moderátor Celonárodných zhromaždení MS 1990 – 1992 (autor tohto príspevku) po dohode s rečníkom zhromaždenia (J. Bobák) sa zhodli, že hlavný prednášateľ druhého Memoranda herec Gustáv Valach okrem schválenej verzie: „Nikto a nikdy a už vôbec nie v súčasnosti nemá právo obmedzovať nás v našom úsilí o vlastné štátne sebaurčenie. Naším cieľom je, aby SR aj navonok vystupovala ako štát suverénny, ako rovnocenný subjekt medzinárodného práva. Preto terajšie postavenie SR v rámci federalizovaného Česko-Slovenska zásadne odmietame ako postavenie nerovnoprávne a nerovnocenné. V duchu prirodzeného práva národov na vlastné sebaurčenie žiadame SNR ako priameho dediča slovenského memorandového parlamentu: aby bez odkladov prijala Deklaráciu o štátnej suverénite a zvrchovanosti, aby prijala Ústavu SR ako ústavu suverénneho štátu vystupujúceho navonok ako subjekt medzinárodného práva, aby uzavrela zmluvy a dohody s inými štátmi ako zmluvy a dohody medzinárodné. Vyzývame všetkých Slovákov doma i v zahraničí, vyzývame všetkých občanov SR, aby zjednotili svoje sily v zápase za plne suverénna a – uvedie priamy doplnok in situ – „samostatnú“ Slovenskú republiku.“

Herci martinského divadla na protest opustili zhromaždenie a piate Celonárodné zhromaždenie Matice slovenskej tento text 8. júna 1991 vyslalo štátnym orgánom ČSFR, SR, slovenskej verejnosti a Slovákom na celom svete. A nielen im.

VOLANIE PO SUVERENITE

Ďalšie príspevky najmä zo strany predstaviteľov SKS verejne upozornili SNR, aby sa nesprenaverila voči odkazu memorandového hnutia, aby sa vymanila zo zajatia „prosbopisov“, aké spreždzali rokovania s federalistickou Prahou.

Pre dejiny treba na tomto mieste uviesť, že zasadnutie predsedníctva Matice slovenskej 8. júna 1991 v Martine expressis verbis navrhlo do dru-

Vojenskú silu Uhrov zdecimovala porážka od Frankov na rieke Lech v roku 955 Tatári boli pre Zadunajsko hotovou pohromou

Zora LAZAROVÁ

Slovenské národné noviny v posledných vydaniach uverejňovali seriál článkov zaoberajúcich sa terminologickými nepresnosťami a nejasnosťami pri pomenovaní Uhor, Maďar – Maďarsko a Uhorsko. Tvorili ho príspevky, ktoré odznali na odbornom fóre, ktoré zorganizovala Matica slovenská. V záverech kolokvia sa konštatovalo, že mnohé tieto názvy majú slovanský pôvod. Na články zareagovala aj bývalá poslankyňa NR SR Zora Lazarová. Jej príspevok uverejňujeme v plnom znení.

Nad označením divokých bojovníkov, ktorí vtrhli v 9. storočí z Ázie do Európy, názvom Ugri, Uhri sa vznáša až do dnešných čias veľa nejasností. Anonymus, najstarší maďarský historik, v diele Gesta Hungarorum interpretuje toto pomenovanie tak, že meno Uhri dostal zväz turko-mongolských bojovníkov až po roku 889 a to v čase ich prechodu cez Karpaty do Potisia v oblasti povodia rieky Uh, prípadne po dobytí hradu Užgorod.

Z FRANSKÝCH LETOPISOV

Túto hypotézu si v rôznych obmenách osvojili aj niektorí z našich historikov. Treba sa však zamyslieť nad skutočnosťou, že už v roku 862 používajú franskí letopisci pre pomenovanie menších skupín, dovtedy im neznámych divokých bojovníkov, názov Ugri – Uhri. V Bertiniánskych letopisoch k roku 862, ktoré opisujú ťaženie Ludovíta Nemca proti Rastislavovi, sa hovorí: „... Ludovít ... napadol Vinidov (Moravských Slovákov) ... (a zatiaľ) Dáni vyplnili veľkú časť jeho kráľovstva ... ale aj, oným národom predtým neznámymi nepriateľmi, ktorí sa nazývali Ugri (Uhri).“

Zaujímavý je tu údaj, že oni sami seba nazývali Ugriami už v čase, keď ich kmene obývali ešte priestory v okolí rieky Don. O postupe Uhrov do našich končín píše v roku 889 aj franský letopisec Regino z Prümü: „Roku DCCCLXXXIX od vtelenia Pána vytiahol najdivokejší národ Ug-

rov – (Uhrov) ... zo skýtskych močiarov, ktoré svojim tokom do nedozerna zatápa Don.“ Dovolím si pochybovať, že by v tých časoch franskí letopisci vedeli o tom, že v najvýchodnejšom cípe Veľkomoravskej ríše preteká taká rieková menom Uh, a najmä keď tam v tom čase Uhri ešte ani nesídlili.

LETOPISY

Názov Uhri používali franskí letopisci aj v neskorších rokoch: „Uhri boli pobití Moravanmi.“ (Švábska svetová kronika k roku 902); „Uhri napadli Moravanov a porazení v bitke dali sa na útek.“ (Fuldské letopisy k roku 902); „Uhri boli porazení Moravanmi. Uhri spustošili v júli, v VIII. kalendách, končiny Saska a mnoho (ľudí) pobili.“ (Saský letopisec k roku 906)

NOVÉ DOMNIENKY

Na základe údajov v týchto letopisoch, v ktorých sa už v roku 862 hovorí o doteraz neznámych nepriateľoch Ugrov – Uhrov, dalo by sa usúdiť, že tento názov nevytvorili Slovania odvedením či už od rieky Uh, prípadne mesta Užhorodu, ale najpravdepodobnejšie Uyguri – Ugri – Uhri bol pôvodný názov kočovných bojových turko-mongolských kmeňov. Ešte aj dnes sa na severozápade Číny v autonómnej oblasti Sin-ťiang nachádza územie nazvané Uygur, hraničiacie na východe s Mongolskom, a ďalšie územie priamo na hraniciach Mongolska Junggar,

ktorého obyvateľia sa nazývajú Uyguri. Ich vzdialení príbuzní pred dvomi tisícročiami boli Turci a ešte aj dnes sú bojovým národom. Pod nadvládu čínskeho cisára sa dostali až koncom devätnásteho storočia. Majú vlastný jazyk odlišný od čínskeho, písmo

arabské, sú moslimovia a dlhodobo vyvíjajú separatistické úsilie. Ich prízvuk je vraj veľmi podobný prízvuku maďarskému a majú aj podobné, prípadne také isté pomenovanie niektorých vecí. Napríklad mongolsky sa žltá farba povie „šárga“, po maďarsky „sárga“, „tenger“ je po mongolsky obloha a po maďarsky more atď. Bolo by veľmi zaujímavé uskutočniť do týchto končín jazykovednú expedíciu a ak by sa potvrdili uvedené domnienky, mohol by to byť aj veľký posun v poznani staromaďarskej histórie. Treba si však uvedomiť, že dnešní Maďari majú s pôvodnými Uhrami – starými Maďar-

mi – z etnického hľadiska už len máločo spoločné, pretože pôvodní Uhri, ktorí sa usídlili najmä v Zadunajsku v podstate v dvoch časových etapách, vymreli. Prvú ťažkú stratu na životoch utrpeli Uhri v roku 955 pri boji s Frankami na rieke Lech a na severe s Čechmi, keď zahynula ich hlavná úderná vojenská sila a pri rieke Inn bol obesný ich vojvodca (kráľ?) Lele.

PO VOJENSKÝCH PORÁŽKACH

Na hlavu porazení a kruto zdecimovaní Uhri sa museli už usadiť a prispôbiť roľníckemu životu. Takto, v podstate už v symbióze s domácim obyvateľstvom – Slovenmi a Frankami, žili až do roku 1241, keď napadli Uhorsko Tatári. Tatári vyvraždiť skoro celé obyvateľstvo najmä v Zadunajsku a po ich náhlom odchode v roku 1242 vypukol v krajine ešte aj nevídaný hladomor. Vyplienená a vyludnená krajina sa Kráľ Belo IV. usiloval znova osídliť ľuďmi z okolitých krajín, takže dnešní Maďari sú vlastne potomkovia Slovákov, Rusínov, Bulharov, Rumunov, Nemcov a po 150-ročnej okupácii Zadunajska Osmanmi aj Turkov. Z príslušníkov starých etnických Uhrov tu zostalo už iba nepatrné, zanedbateľné torzo. Takže po roku 1242 sa pod pomenovaním Uhor môže rozumieť už iba obyvateľ Uhorska rôznej národnosti. Ako je známe, až od 18. storočia začali vládni predstavitelia Uhorska najmä v oblasti Zadunajska stotožňovať etnonym Uhor s etnonymom Maďar.

Doba (bez)mocných

Všetci, čo máme deti, vieme sa vžiť do situácie manželov, ktorí sa dvanásť rokov všemožne pokúšajú stať sa rodičmi, a keď sa im konečne narodí dievčatko, prídu oň pri tragédii, za ktorú možno viniť všetkých a nikoho. Desiateho mája tohto roku sa malá Vaneska pri šantení na hrádzí rieky Nitry v Horných Krškanoch zrazu stratila dospelému príbuznému z očí...

Spadla do hlbokéj šachty odpadového kanála, na ktorom chýbal liatinový uzáver. Aj keď sa za ňou strýkej obetavo vrhol, prúd splaškovej vody ju strhol do potrubia a vyniesol až po niekoľkých stovkách metrov. Bezmocnosť! Pre dieťa to bola smrteľná pasca.

A teraz hľadáme vinníka. Novinári pátrači okamžite uzavreli, že príklop odniesol bezdomovec do zberu za pár eur. Je to viac ako pravdepodobné! Iní zistili, že nitrianski vodári podcenili údržbu svojich zariadení a inkriminovanú šachtu nechali dlho nepovšimnúť. Vodohospodársky podnik sa, pravdaže, nenechá len tak kriminalizovať a oponuje, že za krátky čas mu takto zmizlo najmenej štyridsať liatinových príklopov. A to je iba jedna lokalita, jedno miesto, jedna tragédia... Starhradskú ulicu v Petržalke tvorí len niekoľko blokov, za ktorými sa nachádza detské ihrisko, plochy na basketbal a ďalšie kolektívne športy a hneď za nimi chránený lužný les, stará horáreň z roku 1776 a dve prírodné štrkové jazerá: Malý a Veľký Draždiak. Lokalita láka developerov, ale petície občanov ich odiaľ vyhnali (zatiaľ). No nie o tom. Nevie, koľkokrát tu bolo treba doplniť liatinové príklopy na kanáloch, ale teraz sú už tie zvyšné pod zámok a iné majú „zátku“ z betónu, Do čerstvého poteru na jednom ktosi z kanálovej society vpísal: „Makiaveli tady byl, všecko co mal, prohulil...“

Akýsi nepatričný sídliskový filantrop pozval z lešenárskych rúrok pre detváký bránky. Raz slúžili malým futbalistom, inokedy hokejistom. Za každým zápolením primkli bránky k plotu neďalekej škôlky, aby nedostali nohy. Reťaz bola statočná a zámka pevná a tak, keď stratili od nej kľúč, bránky zostali spojené a zamknuté pri plote možno dva roky. Prišla iná športová partia, reťaz akosi sňala a znovu si to chlapci rozdali na dve naozajstné bránky. Vedť koho by bavilo triafať do virtuálnej bránky namalovanej na múre a stále sa hádať, či gól bol alebo nie. A výsledok? Na druhý deň tam bránky neboli. Rozlámané premenili sa na lešenárske rúrky a skončili v zberni. Možno ich speňažil práve ten Makiaveli. Vedť účel stále svätí prostriedky! A potom ich prohulil...

Emil SEMANCO
Foto: rondel.sk

Negatívne sociálne dedičstvo pravicovej vlády registrujú aj v Bruseli Európska komisia kritizuje nezamestnanosť na Slovensku

Ivan BROŽÍK – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Štartovací termín pre konsolidáciu, teda ozdravovanie verejných financií na Slovensku, malo závisieť od toho, akú hodnotiacu správu a prognózu nám pošle z Bruselu Európska komisia (EK). Ak bude obsahovať nedôveru k plánovanému tohtoročnému deficitu na úrovni 4,6 percenta a bude prognózovať vyšší rozpočtový schodok okolo 5 percent, tak nás ešte tento rok čakajú konsolidačné opatrenia.

„Ak by však boli správy také, že deficit je reálny na úrovni 4,6 percenta a že je reálny aj slušný hospodársky rast, tak potom by konsolidácia nastala až 1. januárom 2013,“ vyhlásil ešte pred zverejnením správy EK premiér Robert Fico. Verdikt je už známy. Z hľadiska opatrení zameraných na štátny rozpočet komisia uviedla, že rozpočtový deficit zostá-

o situácii na Slovensku. Komisia „nás“ upozorňuje na viaceré negatíva, nielen základné hospodárske čísla štátu.

■ ZAMESTNANECKÁ POLITIKA

Podľa správy dedičstvom minulej vlády je skutočnosť, že situácia na pracovnom trhu na Slovensku čelí viacerým serióznym výzvam, najmä vysokej miere

mládeže, nedostatočnej odbornej príprave a slabému vzdelávaciemu systému, sa podľa EK musí Slovensko najviac venovať, ak chce, aby došlo k zlepšeniu celkovej situácie na domácom pracovnom trhu. Z hľadiska nezamestnanosti komisia spresnila, že nejde len o nadmieru vysoký počet ľudí bez práce v mladom veku alebo v takzvaných zraniteľných skupinách, ale celkovo z dlhodobého hľadiska zostáva nezamestnanosť jednou z najvyšších v Európskej únii. Komisia upozornila, že daňové zaťaženie je na Slovensku príliš vysoké pre zamestnancov s nízkymi príjmami a iba nepatrná časť z ľudí, ktorí poberajú sociálne dávky, má záujem zmeniť túto situáciu za slaboplatené pracovné miesto.

■ KDE ZABRAŤ

„Odporúčania, ktoré Európska komisia tlmočila, hodnotia minulé vlády a ja som veľmi rád, že Programové vyhlásenie vlády aj prvé konkrétne kroky, ako boj proti daňovým únikom, konsolidácia verejných financií či reforma penzijného systému, tieto opatrenia zohľadňujú,“ povedal predseda vlády Robert Fico. K odporúčaniam Európskej komisie sa podľa neho budeme stavať zodpovedne, ale zároveň aj citlivo. „V prípade lepšieho využitia majetkových daní musíme veľmi citlivo zvažovať lokalitu majetku aj schopnosť človeka zaplatiť túto daň. Budeme chrániť verejnosť pred veľkým daňovým zaťažením,“ skonštatoval predseda vlády. Pripomenul, že boj proti daňovým únikom

sa stal jedným z pilierov konsolidácie verejných financií a tiež pilierom získavania zdrojov na naplnenie štátneho rozpočtu. Vzhľadom na zlú situáciu vo Finančnej správe SR, vláda potrebuje určitý čas na stabilizáciu systému a následne naštartovanie opatrení. „Pustíme sa proti tým, ktorí berú peniaze, ktoré by mali skončiť v štátnej pokladnici,“ zdôraznil premiér. „Pri príprave Programového vyhlásenia vlády sme správne identifikovali priority a verím, že v budúcnosti bude konštatovateľné, že Slovensko veľmi jasne a konštruktívne reagovalo na dané odporúčania,“ povedal predseda vlády Robert Fico.

■ EUROKOMISÁR PRIDÁVA

Slovenský eurokomisár Maroš Šefčovič k tomu, čo na základe hodnotiacej správy EK Slovensko ešte bude musieť urobiť, dodal: „Ide o zmeny v dôchodkovom systéme. Z pohľadu Európskej komisie je slovenský dôchodkový systém dlhodobo neudržateľný, reformovať bude treba prvý aj druhý pilier a potrebné bude aj prispôsobiť vek odchodu do dôchodku vzhľadom na demografický vývoj na Slovensku. Musíme vytvárať nové pracovné miesta.“ V tejto súvislosti ide napríklad o program tvorby nových pracovných miest pre mladých nezamestnaných, ktorý bude financovaný prostredníctvom realokácie peňazí z eurofondov. Predseda vlády Fico už aktuálne požiadal Európsku komisiu o pružnosť, aby vláda mohla tieto finančné prostriedky využiť už na jeseň a začať nové pracovné miesta vytvárať.

va vysoký zo strednodobého hľadiska. V oblasti konsolidácie fiškálnej politiky pre Slovensko ostáva aj naďalej veľkou výzvou zlepšenie situácie v daňovej politike a vo vymáhateľnosti daní. Ekonomický rast na Slovensku by mal dosiahnuť úroveň 1,8 percenta v roku 2012, uvádza sa v najnovšej hodnotiacej správe Komisie

nezamestnanosti, ktorá aj tento rok pretrváva na hranici okolo 13 percent a jej mierne zníženie sa očakáva až v roku 2013. Najväčšie rezervy má podľa Komisie Slovensko v oblasti reforiem pracovného trhu a systému vzdelávania a odbornej prípravy. Týmto výzvam, teda vysokej miere nezamestnanosti, najmä v radoch

Prokuratúra vrší na Tymošenkovú register, ktorý ju môže uvrhnúť za mreže nadhlo Prípád prominentnej trestankyne sprevádza príliš veľa záujmov

Karol GORALSKÝ – Foto: ihned.cz

Keď sme asi pred polrokom písali o prípade Júlie Tymošenkovej, bolo to práve vo chvíli, keď ju ukrajinský právny systém odsúdil na sedem rokov straty slobody. Už vtedy bolo zrejmé, že tento prípad sa zďaleka nekončí a jeho priebeh nebude priamočiary. Skrýva sa za ním príliš veľa záujmov, pričom nejde len o vnútorné ukrajinské, ale aj širšie európske, dokonca transatlantické väzby.

Ako je všeobecne známe, ukrajinská prokuratúra Tymošenkovú stále obviňuje z viacerých veľmi vážnych trestných činov. Okrem plynovej kauzy, za ktorú už pyká vo väzení, ide najmä o podozrenie z protizákonného použitia zisku z predaja ukrajinských emisných kvót vo výške 320 miliónov eur, porušenie zákona pri nákupe sanitiek pre ministerstvo zdravotníctva, spreneveru peňazí určených na vyrovnanie dlhu Ukrajiny za ruský plyn v roku 1996 vo výške 405,5 miliónov USD a najmä o spoluúčasť Tymošenkovej na organizácii vraždy poslanca ukrajinského parlamentu Jevgenija Ščerbana v roku 1996. Je to naozaj slušný register aj na politiku dlhodobopôsobiaceho vo vrcholovej ukrajinskej politike.

■ SELEKTÍVNA JUSTÍCIA

Reakcia medzinárodného spoločenstva, za ktorého predstaviteľov sa tradične pasujú najmä USA a EÚ, je už od minulej jesene nekompromisná. Postup ukrajinských súdnych orgánov označujú za tzv. selektívnu justíciu a západná politická elita neprestáva vyzývať prezidenta Janukoviča na ukončenie politicky motivovaného prenasledovania oponentov.

Keďže sa Ukrajina zatiaľ neúspešne snaží presadiť v spoločných dokumentoch s EÚ explicitnú zmienku o možnosti jej európskej

integrácie, Brusel sa pokúsil využiť tento moment na vyvinutie politického tlaku. Je však zjavné, že zatiaľ taktika výčitiek, hrozieb izolácie či nebudaj sankcií nie je účinná. Naopak, prezident Janukovič demonštruje navonok až nečakanú sebaistotu. Dovolil si dokonca neprijemne prekvapiť niektorých radikálnych európskych lídrov, keď po ich verejných hrozbách bojkotovať pripravovaný májový summit EÚ – Ukrajina ho jednoducho sám iniciatívne „odložil“. Rovnako dopadli aj reči o bojkote majstrovstiev Európy vo futbale na Ukrajine, ako keby zviditeľňovanie sa európskych politikov na zápasoch bolo pre verejnosť a fanúšikov to najdôležitejšie.

■ POLITICKÝ FOLKLÓR

To všetko je skôr vonkajšia fasáda či povinný kolorit. Rovnako ako hladovka Tymošenkovej či bezprecedentné povolenie jej liečenia nemeckými lekármi (ktorý západný líder by niečo podobné dovolil u seba doma?). Nad ohňostroj giest, deklarácií a principiálnej rétoriky totiž ako vždy stoja reálne bezpečnostné a ekonomické, najmä však energetické záujmy EÚ, USA a Ruska v tomto strategickom priestore. K súpereniu a stretom na tomto poli medzi nimi dochádza úplne inde a úplne inak a podľa viacerých zdrojov tu Kyjev vystupuje v omnoho

silnejšej pozícii, ako by sa podľa mediálnych šablón mohlo zdať. Aj v tomto kontexte znie na póde EÚ téza slovenskej diplomacie o nevyhnutnosti udržiavania otvoreného aj keď kritického dialógu

s Ukrajinou. Slovensko reaguje na vzniknutú situáciu adekvátne a veľmi rozumne.

V prípade Tymošenkovej si môžeme položiť viac oprávnených otázok. Nie je to aj „medzinárodné spoločenstvo“, ktoré politicky zasahuje do celého súdneho procesu? Nerobí práve to, čo oprávnené žiada odstrániť na strane prezidenta Janukoviča? Nechceme brániť terajšie ukrajinské vedenie. K jeho správaniu sa voči Tymošenkovej aj ďalším súdnym politikom môžeme mať veľa objektívnych výhrad. Nerobíme si ilúzie ani o úrovni ukrajinskej justície. Ale nedá sa nespomenúť škandal okolo bývalého riaditeľa MMF. Akosi si nepamätáme, že by nejaký európsky alebo americký líder žiadal francúzskeho exprezidenta Sarkozyho, aby vstúpil do súdneho procesu s jeho prezidentským rivalom. A podobných príkladov by sa učite našlo viac.

Ako pozorne napríklad sledovali západní lídri a médiá procesy s nedávno zvrhnutými arabskými lídrami? Prečo je ticho okolo súdu s chorváckym premiérom Sanderom? Čo hovoria na minulosť kosovskej vládnej elity? Myslíme si, že pokračovať je zbytočné.

■ ČERVENÉ SÚKNO

Problém je skôr v tom, že justičná pomsta Janukoviča voči jeho opozícii rozťahla pred očami mnohých politikov červené súkno strachu a ohrozenia princípu vlastnej nedotknuteľnosti. Pripomína nám to aj náš prípad Gorila. Kto skutočne verí, že nejaký politik s ním spojený bude niekedy odsúdený?

Zaujímavá je aj obľúbená už spomínaná téza EÚ o neprípustnosti selektívnej justície. Znamená to, že radšej nebudeme postihovať žiadneho politika ako aspoň nejakého? Aký postup by podporila väčšina nás občanov ľudí? Bohužiaľ nie na všetky otázky existujú jednoznačné a uspokojivé odpovede. Akokoľvek by sme si to želali, je ťažké si predstaviť, že v dnešnej spoločenskej a najmä politickej realite budú spravodlivo potrestaní všetci politickí rozkrádači a korupčníci. Ale možno si pojem selektívnej justície iba nesprávne vysvetľujeme. V každom prípade mohla európska diplomacia predložiť verejnosti nejakú vhodnejšiu slovnú hru.

V americkom Chicagu sa konal dvojdiňový samit Severoatlantickej aliancie, ktorý hlavnú pozornosť venoval misii v Afganistane a návratu k pôvodnému určeniu NATO, teda obrane vlastného územia členských štátov. Aliancia v Chicagu prijala takzvaný chicagský obranný balíček, ktorý určuje ďalší rozvoj vojenských schopností do roku 2020. K nim patrí aj vyhlásenie predbežnej schopnosti aliančnej protiraketovej obrany.

Dáždnik na hrozby

Severoatlantická aliancia už aktivovala protiraketový štít, ktorý má chrániť Európu proti balistickým strelám z Blízkeho východu. Generálny tajomník NATO Anders Fogh Rasmussen na stretnutí oznámil, že sa skončila prvá zo štyroch fáz budovania a systém je už schopný zničiť strelu vypálenú na územie spojencov. Znamená to, že ak by teraz bol napríklad Irán schopný vyslať balistickú strelu na Európu, NATO by ju dokázalo zasiahnuť. „Na predchádzajúcom samite v Lisabone sme sa dohodli na vytvorení protiraketovej obrany NATO. Dnes v Chicagu sa systém stal realitou,“ uviedol generálny tajomník NATO. Stav protiraketového systému označil za „predbežný“ alebo čiastočne funkčný. Aliancii sa podarilo prepojiť jednotlivé prvky z rozličných krajín. Satelity, vojnové lode, radary a antirakety na ničenie striel sú pod jednotným aliančným velením. „Ide o prvý krok k dlhodobému cieľu,“ dodal Rasmussen. Protiraketový dáždnik má byť naplno funkčný do roku 2020 a na európskom území vzniknú hneď tri americké základne – radarová stanica v Turecku a dve základne s antiraketami v Poľsku a Rumunsku. Potom by mal systém chrániť civilné obyvateľstvo celej Európy, teda 900 miliónov ľudí. Od roku 2006 vynaložilo NATO na budovanie systému zhruba 150 miliónov eur. Celkovo by protiraketový štít mal stáť 650 miliónov a ďalších 200 miliónov eur bude stáť jeho zdokonaľovanie.

Odpálenie balistickej strely okamžite zachytia americké satelity a ďalšie citlivé senzory na lodiach a na zemi. Informácie odovzdajú riadiacemu stredisku, ktoré vďaka sieti radarov a navádzacích systémov vypálené strely zameria a vypáli proti nim antirakety, ktoré zničia bojovú hlavicu i raketový nosič. Jadro budú tvoriť americké antirakety SM-3 rozmiestnené na lodiach systému Aegis a neskôr tiež na základniach v Rumunsku (2015) a Poľsku (2018). Kritici však tvrdia, že rádioaktívny materiál zo zasiahnutej bojovej hlavice nepriateľa sa rozpráši do priestoru a zamori obyvateľstvo a napokon, že je to ochrana proti neexistujúcemu nebezpečenstvu. Aliancia ponúka účasť na projekte aj Rusku. To tvrdí, že dáždnik je namierený práve proti nemu a obmedzeniu zastrašovacích schopností jeho jadrového arzenálu. Moskva už vie, že protestmi nič nedosiahne. Ale o čo menej teraz o dáždniku hovorí, o to viac koná na ochranu svojej bezpečnosti.

Peter JÁNOŠÍK

Na poľnohospodársku výrobu a hospodárenie s pôdou sme prestali hľadiť očami sedliaka

Na Slovensku už nie sú v úcte tí, čo niečo vedia, ale tí, čo niečo majú

Patri k tým matadorom slovenského poľnohospodárstva, ktorí aktívne prežili obdobie spoločenských a hospodárskych premien po roku 1989. Osem rokov viedol agrokomoru, celý život popularizuje prácu chovateľov, pestovateľov a roľníkov, bije sa za záchranu slovenského poľnohospodárstva a roľnícku česť. Hovorí tvrdú pravdu, aj keď sa mnohým v minulosti nemusela páčiť. Mobilizuje, varuje, jasne pomenúva situáciu – Ing. Ivan ORAVEC, dnes predseda Poľnohospodárskeho družstva Devio.

Zhovárал sa Ivan BROŽÍK - Foto: archív SNN

• **Už viac rezignovane ako smutne konštatujeme, že súčasný stav slovenského poľnohospodárstva nie je ani na tej úrovni, na ktorej sa nachádzalo pred rokom 1989. Čo je na tom pravdy?**

Bohužiaľ je to krutá pravda. Veď nech čitatelia posúdia sami. V roku 1990 sa v našich maštaliach nachádzalo 1 563 000 kusov dobytky a 549 000 dojnic a dnes to je už iba 463 000 kusov dobytky – čo je pokles o vyše 70 percent! A dojnic v maštaliach už nie je viac ako 154 000, takže nám zostalo iba 28 percent z pôvodného stavu. Za zmienku stojí aj porovnanie VDJ (veľké dobytie jednotky, t. j. 500 kg živej hmotnosti) na 100 hektárov pôdy: Slovensko – 8, Rakúsko – 21, Nemecko – 26, Holandsko – 82. Rovnako pustnú aj naše maštale na chov ošípaných, veď od roku 1990 sme dodnes zaznamenali katastrofálne zníženie stavov, keďže nám zostalo už iba 23 percent ošípaných a iba necelá pätina prasnic.

• **Kde sa stala chyba? Spojené štáty americké sú napríklad rastúcou potravinovou bankou sveta, tam sa stále chápe, že jedlo je ten najväčší svetový biznis. U nás sme už dávno za kritickou hranicou potravinovej sebestačnosti.**

Takéto radikálne zníženie stavu zvierat so sebou prinieslo výrazné zníženie počtu pracovníkov v poľnohospodárstve a stratu v sebestačnosti a bezpečnosti výroby potravín. My sme nestratili iba množstvom a cenovú bezpečnosť, ale aj bezpečnosť zdravotnú. To nám potvrdzujú kauzy dioxínu, krmnej soli, prebaľovania starých, niekedy až zdraviu škodlivých potravín a podobne. Výrazné úbytky však nastali aj vo výrobe zeleniny, ovocia a ďalších špeciálnych potravín, vrátane likvidácie našich vinohradov. Slovenské poľnohospodárstvo teda stráca svoj výrobný, ale aj ľudský rozmer a úmerne k tomu narastá i záporná bilancia zahraničného obchodu.

• **Dodnes nikto nevie, kto je vlastne za žalostný stav nášho poľnohospodárstva zodpovedný...**

Odpoveď na otázku, kde sa stala chyba, je mimoriadne zložitá. Väčšina vlád, ktorých sa už u nás vystriedalo neúrekom, nedocenila význam sebestačnosti vo výrobe potravín a ich bezpečnosti. Často sme počúvali od predstaviteľov rezortu, ale aj z ministerstva financií, že lacných a kvalitných potravín je vo svete dostatok, tak prečo ich máme vyrábať doma, ak ich môžeme lacnejšie doviezť. Bezhlavo sme prijímali diktát Západu; aj pri rokovaniach o podmienkach vstupu do Európskej únie sme zrazili päty, aj keď sme už boli poučení predošlým diktátom z Východu, ktorý nám tiež spôsoboval nemalé problémy. Prestali sme sa na poľnohospodársku výrobu pozeráť očami sedliaka a ani dodnes niektorí z politikov nepochopili, že zbraňami tretieho tisícročia už sú a čím ďalej viac budú práve potraviny a voda. Začali sme robiť to, čo nám odporúčali silní tohto sveta, a pritom to oni sami neaplikovali doma. To samo o sebe priam uráža tých, ktorí poznajú trendy vývoja agrosektora vo vyspelom svete, vrátane USA. Akoby sme zabudli na ľudskú múdrosť, že „búrať je ľahko, ale stavať už ťažšie“. Sám sa hanbím, že sme sa nedokázali viac vzoprieť a dovolili sme, aby naše maštale zostali napospas tým, čo ich dokážu v krátkom čase zlikvidovať. To neznamená, že schvaľujem násilné zakladanie družstiev a ich

centrálne riadenie, ale na druhej strane ani vývoj za posledných dvadsať rokov nepovažujem za hodný dobrého gazdu. Ak sa ma pýtali, ktorú formu podnikania na pôde pokladám za lepšiu, vždy som odpovedal rovnako: Viem iba to, či je niekto dobrý alebo zlý gazda, a pritom ma vôbec nezáujma, akou formou podniká. Svoju pravdu majú aj tí, čo poukazujú na to, že nadnárodné reťazce sú jednou z príčin úpadku predaja potravín vyrobených na Slovensku. Tým, že sme umožnili ich prudkú expanziu do všetkých kútov Slovenska, spôsobili sme aj útlm a postupnú likvidáciu menších potravinárskych obchodov a zároveň tak veľkoobchodníci dostali do rúk obrovskú vyjednávaciu silu, ktorou dokážu získavať potraviny za nízke ceny, čo likvidujú domácu výrobu. Je to aj preto, že výsledná tržba dodávateľov potravín je znížená aj o spätné bonusy a dlhé obdobie splatnosti faktúr.

• **Skúste porovnať – koľko ľudí zamestnával sektor po roku 1990 a koľko dnes? A podľa vás, koľko zamestnancov by mohol mať, ak by fungoval optimálne?**

V deväťdesiatych rokoch bolo v sektore zamestnaných viac ako 200 000 pracovníkov. Dnes je to už iba niečo cez 60 000. Treba však podotknúť, že časť pracovníkov v predchádzajúcom období pracovala v tzv. pridružených výrobných. Technický pokrok trvale smeruje k tomu, aby sa zvyšovali výkony strojov a maximálne mechanizovali práce v živočišnej výrobe, čo na jednej strane spôsobuje pokles počtu pracovníkov, ale na druhej strane sa zvyšuje produktivita práce. Mimoriadne významné zníženie počtu pracovníkov však nastalo aj pre trehuhodnú likvidáciu chovu hovädzieho dobytky a ošípaných, tak ako som to už vyššie prezentoval v číslach. Pri optimálnej skladbe agrosektora by nastalo aj zvýšenie počtu pracovníkov zhruba o 20 000 – 25 000, čo by nezamestnanosť na Slovensku znížilo o niečo menej ako jedno percento. Nie všetko, čo sa skončilo, dá sa však v krátkom období revitalizovať. Zlikvidované maštale, vinice a sady – a v mnohých prípadoch aj opustená pôda – už prácu ľuďom na vidieku nemôžu v krátkom čase ani poskytnúť.

• **Je v agrosektore vyrovnaný obchodný vzťah medzi pestovateľmi a chovateľmi na jednej strane a spracovateľmi na strane druhej?**

Vzťah medzi prvovýrobcami a spracovateľmi sa postupne formuje dvoma cestami. Jedna z ciest je budovanie trvalých vzťahov medzi výrobcami a domácim spracovateľom, založených na dlhoročných zmluvách. Takéto vzťahy sú v cukrovarníctve, vo výrobe sladovníckeho jačmeňa, čiastočne v mliekarenstve, ale aj v sektore výroby múky a spracovania kukurice a olejnin. Druhá cesta je orientácia na vývoz komodít v spolupráci s vývoznými organizáciami alebo priamou spoluprácou s podnikmi v rámci EÚ. Bohužiaľ, mnohé významné podniky v sektore spracovania mäsa zanikli, a preto aj časť ošípaných ide na bitúnky najmä v Maďarsku. Časť výkrmového dobytky smeruje na porážky do rôznych štátov EÚ. Vyváženosť vzťahov, opierajúcich sa o dlhodobú spoluprácu, je optimálna vtedy, ak má roľník vytvorené podmienky na konkurenčný boj minimálne v rámci EÚ. Toto však zatiaľ neplatí, diskriminácia v podporách pokračuje a aj preto sú sice dodávateľsko-odberateľské vzta-

hy korektné, ale mnohokrát v ponúkaných nákupných cenách nedôstojné.

• **Z plánov novej vlády sa dozvedáme, že jednou z ciest ako oživiť sektor je zakladanie „malých družstiev“, ktoré by ponúkli pracovné miesta a zároveň potravinovú produkciu pre malé obecné komunity.**

Z programového vyhlásenia vlády je zrejmé, že vláda je pripravená podporiť práve tie segmenty v agro-sektore, ktoré so sebou prinášajú rast zamestnanosti. Osobne som však zatiaľ, asi pre nedostatok doplňujúcich informácií, nepochopil, čo je to zakladanie malých družstiev či malých výrobných jednotiek. Preto tento zámer zatiaľ nemôžem hodnotiť.

• **Existuje možnosť zabezpečiť konkurencieschopnosť slovenských produktov poľnohospodárstva v porovnaní so zahraničnými na súčasnom veľkoobchodnom i maloobchodnom trhu?**

Veľakrát som ešte ako predseda Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory zdôrazňoval, že slovenskí poľnohospodári a potravinári sa neboja konkurencie, ale pôsobenia nerovnakých podmienok na podnikanie. Bez dlhšieho uvažovania môžem povedať, že ak by dotácie v celej Európskej únii boli nediskriminačné, tak slovenský agrosektor by dokázal obstáť v konkurenčnom boji, v relatívne krátkom čase by záporné saldo zahraničného obchodu zlikvidoval a postupne ho otočil do plusových čísel.

• **Politika „kupte slovenské výrobky“, sa zrejme minula účinkom, naši občania čoraz viac upadajúci do chudoby sa rozhodujú podľa ceny; už dávno nemajú možnosť brať do úvahy aj kvalitu.**

Denno denne sa v samospráve zamýšľame nad tým, čo urobiť, aby ľudia viac kupovali potraviny vyrobené na Slovensku. Predaj našich výrobkov však stále klesá z dvoch dôvodov. Ten prvý je v nás, pretože nedokážeme tak ako Rakúšania, Nemci, Poliaci, ale aj Maďari podporovať vlastnú produkciu jej prednostným nákupom v obchodnej sieti. Ten druhý dôvod je v tom, že naozaj už významný počet našich obyvateľov sa sústavne viac a viac prepadá do pásma chudoby, a teda z existenčných príčin musí uprednostňovať nákup potravín podľa ceny a nie podľa ich kvality alebo bezpečnosti. Táto skutočnosť by nás mala mobilizovať, aby sme dokázali postupne pásmo chudoby likvidovať a nie zväčšovať. To sa však nedarí tam, kde sa zisk stáva jediným ukazovateľom a zabúda sa na sociálny rozmer zamestnávania ľudí. Verejne som sa viackrát vyjadril v tom zmysle, že toto nie je len hospodárska kríza, ale najmä kríza morálna. Veď sme denno denne svedkami toho, ako pomerne malá skupina ľudí mimoriadne prosperuje na úkor drvivej väčšiny. Ak niektorí ľudia dokážu za rok zarobiť viac ako bežný občan za celý život, tak potom si musíme položiť otázku, kam vlastne smeruje kapitalizmus u nás.

• **V rastlinnej výrobe – laicky – vŕšade repka; zemiaky dovážame z druhej strany sveta a kedysi sme mali zemiakarské raje; ovocinárstvo nie je schopné ponúknuť ani len tie najtradičnejšie slovenské jablká, hrušky, slivky, čerešne sú drahšie ako ananás či iné exotické ovocie...**

V predchádzajúcich odpovediach som už na túto otázku viac-menej odpovedal. Chcem však znovu upo-

zorníť na to, že potraviny z dovozu sú lacné iba vtedy, ak ich je v určitom čase vo svete prebytok. Ak je trh vyrovnaný na strane dopytu a ponuky, sú dovážané potraviny drahšie minimálne o dopravné náklady. Ak je však niektorého sortimentu čo i len menší nedostatok, zaplatíme za tieto potraviny nehorázne ceny – tak ako sa to už stalo pri zemiakoch, vajciach, ale aj ďalších produktoch. Zabúdame aj na skutočnosť, že platí a bude platiť, že potraviny vyrobené v mieste života ich konzumenta sú najprírodzenejšie a najchutnejšie, pretože ich prepravou na dlhé vzdialenosti strácajú na kvalite, ale aj na zdravotnej bezpečnosti.

• **Kedysi bol taký vtip – najväčší nepriatelia poľnohospodárov sú štyri ročné obdobia – ako by ste ho teraz inovovali vy?**

Naším nepriateľom začínajú byť byrokrati v Európskej únii, vlády, ktoré dovoľia likvidáciu vlastnej produkcie potravín, politici, ktorí nehľadajú možné riešenia podpory vlastných roľníkov tak, ako je to v iných štátoch EÚ, ale namiesto toho ich skôr znevažujú. Posledným nepriateľom podľa mňa je ten náš vnútorný, veď niektorým spomedzi nás prestalo biť srdce roľníka, mnohokrát sa iba priživujú na existujúcich systémoch podpôr a zároveň sa tak podpisujú pod postupné znižovanie výrobného rozmeru nášho agrosektora.

• **Perspektívy pôdy ako takej – čoraz väčšie rozlohy sa dostávajú do rúk zahraničných vlastníkov, na najbonitnejších pôdach sa postavili a stavajú logistické centrá a technologické parky...**

Na jednom významnom stretnutí som vyhlásil, že ak niečo nepodnikneme v ochrane našej pôdy pred jej úbytkom, ale najmä pred jej prechodom do rúk iných štátnych príslušníkov, môže sa nám stať, že ak niekto o niekoľko rokov vyzve obyvateľov Slovenska, aby sa presťahovali na vlastné územie, tak sa tam nezmestíme. Na tejto parafráze je veľa pravdy, veď sústavné zábery najúrodnejšej

pôdy na výstavbu a jej predaj do rúk zahraničných spoločností to je to najhoršie dedičstvo, čo môžeme zanechať našim nástupcom. Bez dostatku kvalitnej pôdy ešte viac prestaneme nesebestačnosť vo výrobe potravín aj so spomenutými následkami.

• **Kulak, roľník, družstevník, farmár – to sú rôzne pomenovania pre to isté. Kedysi však sedliak požíval prirodzenú úctu, potom prišiel čas, keď to slovo znamenalo nadávku. Ako prinavrátiť úctu a vážnosť tým, ktorí napriek všetkému, čo zažili a čím prešli, dorábajú potraviny, ovocie, zeleninu, produkujú mäso a zabezpečujú rastlinnú výrobu?**

Vytratila sa akákoľvek prirodzená úcta k práci roľníka. Pod pomenovaním sedliak či roľník treba vidieť človeka, ktorý musí ovládať zložitý stroj, vrátane počítačov, veď trebárs v živočišnej výrobe je napríklad „dojáraň“ miestom súladu elektroniky so živou prácou rúk. Zabezpečiť dostatok potravín sa berie ako samozrejmosť roľníka, ktorému zároveň vyčítame podporu na jeho činnosť, aj keď nepoznáme výšku podpory v iných krajinách. Ak však vznikne čo len mierny nedostatok, napríklad zemiakov či vajec, a ceny vyletia raketovo hore, je znovu zodpovedný roľník. Dokonca aj za to, že nakúpiť tovar od neho sa v obchode predáva s neprimerane vysokou obchodnou maržou. Úctu a vážnosť roľníka nemôžeme očakávať dovtedy, kým vrcholový politici a manažéri iných odvetví tak neurobia ako prví a kým naše deti nedostanú výchovu, ktorá bude smerovať k úcte k práci človeka a nie k neúcte všetkého okolo nás. Dovoľte mi vysloviť poslednú myšlienku: Myslím si, že sme veľa dlžní tým ľuďom, čo niečo vedia a svojou prácou aj niečo dokázali, ale bohužiaľ čím ďalej, tým viac sú v našej spoločnosti váženjšie nie tí, čo niečo vedia, ale tí, čo niečo majú, hoci to nemajú za to, že niečo vedia a čosi aj skutočne dokázali.

Pokúsme sa teda spoločne meniť veci na lepší život bežných ľudí.

Naučili sme sa zodpovednosti samých za seba vo vlastnom štáte a nehľadáme výhovorky

Vyzbrojení zbraňami slova a myšlienky

Človek je šťastný tvor, ak zažije okamihy v dejinách vlastného národa a štátu, na ktoré môže byť aj po dvadsiatich rokoch pyšný. A ja tú zodpovednú vetu vyslovím: V ten deň – vo štvrtok 31. mája 2012, som bol naplnený šťastím, že som smel byť medzi tými vyvolenými, ktorí pred dvadsiatimi rokmi prijali spontánne a zodpovedne Vyhlásenie Kongresu slovenskej inteligencie (KSI), ktoré ovplyvnilo moderné slovenské dejiny!

Text a foto: Drahoslav MACHALA, autor bol prvým hovorcom KSI.

Vyššie 150 osobností sa zúčastnilo v roku 1992 na Kongrese slovenskej inteligencie na Donovaloch.

Slovenská inteligencia sa v rokoch 1990 – 1992 dobrovoľne najala do služby pre národ: a táto nezištnosť hýbala našimi myslami aj svedomím, že nás to ťahalo dohromady, aby dve generácie inteligencie, staršia a stredná, vykočili oproti dejinám a postavili sa im do cesty. Obe generácie sa preto zrazili s modernými dejinami Slovenska, z čoho vzišlo rozhodnutie konať tak, aby sa Slováci konečne prejavili ako štátotvorný národ a stali sa aktérmi vlastných dejín.

■ POHLAD SPÄŤ

Už na Stretnutí mladej slovenskej generácie v roku 1932 v Trenčianskych Tepliaciach prejavili mladí intelektuáli dostatok statočnosti kriticky sa pozrieť nielen na seba a na Slovensko. Preukázali osobnostný prístup, lebo mali odvahu vytyčiť si aj cieľ: kam, ktorým smerom vykočiť. Rovnaký zodpovedný prístup sa zopakoval v júni 1936 na Kongrese slovenských spisovateľov. Opäť v čase ohrozenia Európy visela vo vzduchu potreba slovenskej, tentoraz antifasistickej harmónie, schopnosť zjednotenia (Dajme sa dokopy! ako to spomína Imrich Kružliak), teda zodpovedné slovenské národné zacelenie. Výzvu doby charakterizoval výrok Michala Chorvátha: „Je načase, aby sme sa otvorene priznali k svojim nedostatkom a snažili sa ich čo najskôr zbaviť. Ináč nové časy najdu Slovensko také ako pri stvorení sveta, keď si Slovák obúval krpce, kým Boh rozdával ostatným svety.“

Smery slovenskej inteligencie intenzívne vnímali príchod zlomu doby, keď sa elita národa, jej predvoj bude musieť postaviť pred spoluobčanov a predostrieť im novú koncepčnú víziu správy slovenského sveta. Sformovali sa najmä tri prúdy slovenských intelektuálov: ľudovci okolo Karola Sidora a národnári Martina Rázusa, ktorí sa neskôr spojili do autonomistického bloku, ďalej mladí agrárci okolo časopisu Politika na čele s Imrichom Karvašom a Petrom Zaťkom, ktorí sa zjavili čechoslovakizmu a postavili sa na pozície samobytného slovenského národa. A napokon mladí socialisti ľavičiarok okolo Vladimíra Clementisa a Laca Novomeského.

■ NOVÝ VZDUCH

Moja povojnová stredná generácia takéto programové zacelenie v júni 1986 zverejnila opäť na historickom mieste v Trenčianskych Tepliaciach vo vile Tereza výzvou Vzduch našich čias. Práve tá v politickom

odmaku mnohých zorientovala aj nasmerovala, aby sme mysleli a konali v sebaurčujúcom záujme slovenského národa. A potom aj o desať rokov v júni 1996 v tej istej vile Tereza vďaka nesporne najlepšiemu ministrovi kultúry za posledných dvadsať rokov Ivanovi Hudecovi. Bol to posledný koncepčný minister veľkých kultúrnych a národných projektov. Čo sme nestihli vtedy, sa už nikdy neuskutočnilo. Vo vyhlásení Klubu ľavicových spisovateľov, ktoré sme vtedy formulovali s Hudecom a so Štrelingerom, je veta, ktorej význam ma prenasleduje dodnes. Znie: Štát bez kultúry nemá zmysel! Kto ma vie presvedčiť, že v novom slovenskom štáte má pôvodná tvorba a slovenské umenie, skôr nemá slovenská kultúra, náležité postavenie, nech hodí po mne kameňom argumentov.

Doba i spôsob, ako sa vrstvil historický čas o šesťdesiat rokov na Donovaloch 30. a 31. mája 1992, mali podobné prílivy aj odlivy, podobné vlnenie: vo vzduchu opäť plávali veľké biele oblaky nádeje. Tentoraz pred slovenskou inteligenciou stálo osudové rozhodnutie, lebo sme konali v čase minúty pred dvanástou! Nešlo o to len zhromaždiť slovenskú inteligenciu pod jedným stanom, ale nájsť pre ňu aj správny smer, vytvoriť zomknuté šiky a odvážnych, obetavých intelektuálov, ktorí nebudú len v závetrí myslieť, ale najmä konať. Ako znalcov tvorby Ernesta Hemingwaya sa mi opakovane vynára sentencia z novely Starec a more: „Drž si počas plavby kurz i smer a buď pripravený znášať údery!“ Aké symbolicky prorocké. Veď čo, kto z nás za to, že sme sa rázne a jednoznačne postavili za vznik vlastnej nezávislej republiky, dostal? Aké dary a prestoly? No my všetci, ako sme sa tu zišli a ako tu sedíme, ale aj všetci už mŕtvi mináčovia, rúfusovia, ťažkí, cádovia, slobodníkovia, ferkovia, polovia, valachovia, dokonca aj nežijúci, verný fotograf Eduard Duda, ktorý zvečňoval naše historické rokovanie, sme konali jedným smerom. Stretli sme sa síce ako náhodní, ale celkom určite národní prirodzení kamaráti vyzbrojení zbraňami slova a myšlienky. Ten čas od januára do mája 1992 bol tehotný skutkami, vo vzduchu na niti viselo zavesené to, čo si povedali v krčme na Bielej ulici spisovatelia Ivan Hudec a Roman Kaliský, ono vzácné tajomné, ba vlastné aj záračné slovenské: „Mali by sme dačo urobiť!“ Stačilo tú pavučinu strachu, ktorá nás otmätala, prestrihnúť, aby sme oslobodili v sebe zamknutú odvahu aj statoč-

nosť, aby sme do budúcnosti vykočili s odvážnou koncepciou zodpovednosti Slovákov za seba samých! My sa za vlastné skutky nielenže nemusíme hanbiť, ale sa môžeme každému na Slovensku pozrieť rovno do očí. Preto sme spoločne s Petrom Štrelingerom napísali úvahy o rokovani na Donovaloch do štúrovských Slovenských národných novin pod názvom Povstanie ducha. A počín skutočne hrdinsky vykonali vtedajší Koridor Jeruša Ferka, ktorý publikoval revolučné Vyhlásenie KSI (1. júna 1992).

■ ORIGINÁLNE POSOLSTVO

Kongres mal v sebe čosi povstalecky nákazlivé aj príťažlivé. Lebo priniesol aj poznanie, ktoré nám odovzdali traja múdri muži: Mináč, Kružliak a Kaliský ako proroci. Najmä Kaliský to vyslovil jasne, že Slovenské národné povstanie bola slovenská vlastenecká vojna proti nemeckým okupantom a nie povstanie proti vlastnému štátu! Skúsme tento originálny odkaz pochopiť, zmerme sa na tomto princípe, že vojaci a partizáni bojovali v slovenskej vlasteneckej vojne. A ako obvykle oneskorene, až po pol storočí sa nad Európou Slovákom biblicky opona aj nebo veľmocensky roztrhli, aby nám geopolitické okolnosti dovolili dokončiť sen o vlastnom demokratickom a nezávislom štáte.

Duch, ktorý „mlčí, je ako rieka, ktorá váha tieť“. Preto inteligencia nie je prepych, ale nástroj na prekonávanie prekážok. náš duch slovenský, ktorý žije a bude žiť naveky, nás pozval na Donovaly. Ešte aj dnes sa neviem vynačudovať, ako kompetentne a koncepčne sme v dvoch redakčných miestnostiach na Františkánskej ulici číslo 2 v Slovenských národných novinách vedeli uhnieť aj upiecť taký chlebič programu Kongresu, že zachutil ako z čerstvej pekárne novej slobodomyselnosti. Zorganizovali sme bloky, v ktorých vystúpili najskôr štyria myslitelia – Roman Kaliský, Imrich Kružliak, Vladimír Mináč a Gustáv Valach, ktorí prečítali text Milana Rúfusa. Po nich nasledovali príspevky z bloku technickej inteligencie bankára Mariána Tkáča a manažérov Ľudovíta Černáka, Zoltána Bergauera, Karola Konárika a ekonóma Ladislava Lysáka, ktorí nás z humanitnej inteligencie serióznou analýzou presvedčili, že nový slovenský štát má nielen na prežitie, ale aj na istoty budúcnosti. A napokon nasledovali príspevky bloku humanitnej inteligencie, vzdelaných, rozhradených osobností:

Pavla Števčeka, Kamila Haľapku, Matúša Kučera, Milana Izáka, Jozefa Darma, iste Janka Smolca či Dušana Slobodníka. Pamätám sa, že na KSI boli prítomní aj traja významní poslanci HZDS Slobodník, Kučera a Smolec, a tí udalosť, ktorá sa udiala na Donovaloch, preložili do jasnej reči aj víťaznej strane, aj lídrovi Vladimírovi Mečiarovi. Preto už v 17. júla 1992 prijala SNR Deklaráciu o zvrchovanosti Slovenskej republiky a už 1. septembra 1992 prvú demokratickú Ústavu Slovenskej republiky. Kongres sa stal katalyzátorom moderných slovenských dejín.

■ HISTORICKÉ DONOVALY

Úctu si zaslúžia všetci, ktorí mali odvahu naň prísť a podpísať sa pod historické Vyhlásenie KSI z 30. mája 1992. Hoci sme sa ako zakladatelia štátu dožili len prenasledovania od podnikných a žoldnierskych médií, ten skutok stál za to. Kto bol na Donovaloch, ten myslel aj konal a po každom zo zakladateľov štátu zostali desiatky činov. Nech o nich povie každý za seba! Vlastný štát vykonali pre sebaodmie Slovákov najzávažnejší skutok: konečne sme si uvedomili, že slovenské prehry sú oteraz len naše prehry a naše víťazstvá sú len a len naše slovenské víťazstvá.

Naučili sme sa zodpovednosti samých za seba a prestali sme sa vyhovárať na Maďarov aj na Čechov! Preto sa tak tešíme zo strieborných medailí hokejistov, lebo sú naše a vybojovali ich Slováci. Plesňou potiahnutí čechoslovakisti sa ešte „trhovo“ pokúšajú vymýšľať Hlasy Česko-Slovenska a všelijaké federálne relácie. Nikto už nepremaluje to rozhodujúce, že sme sa sami naučili budovať si a spravovať si vlastný štát. Vie si niekto z vás čo i len vo sne predstaviť, že by sme teraz trpeli pod vládou nejakého českého Nečasa? Ak velí vláde nečas, ako sa dá v takom štáte a v takom nečase žiť... Boli by sme opäť len cudzincami a otrokmi vo vlasti.

My Slováci sme pred dvadsiatimi rokmi urobili rozhodujúci výber v našej modernej histórii. Najlepši, akého sme boli vtedy schopní: ponúkli sme sebe aj slovenskej mládeži istotu, že majú v Európe svoje vlastné miesto na slnku! Majú vlastnú zástavu, vlastného prezidenta, to, že majú vlastnú identitu a zvyšky vlastnej ekonomickej politiky a národnej kultúry. Som poctený a hrdý na to, že som vlastný podpis pripojil pod Vyhlásenie KSI, v ktorom stálo: „Nechceme spoločný štát s viacerými partnermi, chceme štát vlastný! S vlastným prezidentom, s vlastnou diplomaciou, s vlastnou ekonomicou politikou a s vlastnou armádou. Poslaním Kongresu slovenskej inteligencie je urýchliť dosiahnutie tohto cieľa a aktívne zasahovať do slovenskej politiky.“

Cieľ sme splnili, do slovenskej politiky sme vstupovali vtedy, keď ju krivilí tzv. „občianski aktivisti“ ako Rudolf Chmel, ktorý nie nadarmo stál na čele Fóra inteligencie, ktoré konalo proti každej štátotvornej činnosti Kongresu. Túto žoldniersku úlohu Rudolf Chmel plní dodnes. Svet členov KSI bol a zostal svetom pozitívnych postojov, my sme štát zakladali a fóristi ho dvadsať rokov rozkladali. Muži Kongresu nikdy nekonali pre tzv. krajinu, lebo sa do dejín zapisovali skutkami pre našu vlasť pod jej pravým menom: konali pre SLOVENSKO.

Maďarský národ nespokojný s Trianonom sa teraz usiluje hlučne demonštrovať, že v priestore, v ktorom žije, je už zakorenený na veky vekov. Nik mu to neberie, ale aj ďalšie národy majú podobné ambície, lenže sú kultivovanejšie. Nám akoby takýto kategorický imperatív chýbal. Do správnych kofajží – aspoň na chvíľu – ho uviedol veľký úspech na hokejových majstrovstvách sveta. Masy Slovákov zasiahla eufória, radosť a hrdosť na vlasť a úspech hokejistov prijali za svoj.

Rodíme sa pre vlasť

Spievanie hymny po víťazných dueloch a záplavy slovenských zástav ukázali, že naše srdcia i um žijú pre túto krajinu – dôkaz, že Slováci sa nehodlajú rozplynúť v novej Európe do neurčitej človečenskej masy.

A v tom je práve problém. Sčítanie ľudu v roku 2011 ukázalo, že až 400 000 obyvateľov Slovenska sa neprihlásilo k nijakej národnosti – boli teda medzi nimi aj tí, čo sú rodom Slováci, ale väzby na svoj slovanský kmeň ignorujú. Ochudobňujú tým slovenskú pospolitosť. Takéto odrodilstvo bolo známe už za Uhorska. Sú to aj takí, čo nechcú Štúrovo sochu na dunajskom nábreží. Termín kozmopolita je starého dáta, no zmysľovanie tohto druhu národy z mapy sveta nevymazalo. Je to iba voda na mlyn maďarskému unikatému zmysľaniu, naháňaniu dvojitého občianstva a územnej „neskromnosti“. Mapy starého Uhorska dostať v Maďarsku bežne a mimoparlamentná strana na Slovensku, Strana maďarskej koalície (SMK) si s požehnaním Budapešti stavia za cieľ dosiahnuť maďarskú autonómiu na juhu Slovenska. Verejne o tom nedávno rozprával jej predseda Berényi, ktorý sa prihlásil o maďarské občianstvo a najskôr stratil to slovenské. On za ním však neplakal. To, čo Budapešť prisudzuje svojmu národu – večnosť v dnešnom priestore – odmieťa nám. Vo svete to nemá obdobu. Maďari dodnes pokladajú za najcennejšie na svete historické Uhorsko, v ktorom vládli a v ktorom ostatné národy predstavovali pre nich iba bezdejinnú masu. Vo svojej osudnej – kumánskej – pýche a intolerantnosti v nich videli iba „cudziu fajtu“. Tejto nadradenosti sa dodnes nezbačili, nie je však nemožné s ňou bojovať.

Majme na pamäti slová veľkého starorímskeho básnika Ovídia: Miesta, ktoré ti bolo dané, do budúca vždy sa drž! Európska únia mala veľké vízie o európskom národe a bojuje o prežitie: každému národu je totiž bližšia košeľa než kabát. Britov, Nemcov či Francúzov a ani Maďarov neprerobi nik. My Slováci by sme si mali brať z týchto národov príklad a nemali byť odchodnejší. Podpora vlastenectva, kultúrnej a spoločenskej svojbytnosti či presadzovanie národných záujmov v európskom košiari musí byť našou prioritou. A tu vzniká priestor práve pre nové vízie, ciele, náplň a obsah zápasu i Matice slovenskej. V tomto by mala dopĺňať, ba tvoriť akúsi štátnu doktrínu.

Peter JÁNOŠÍK

Kompletný zoznam signatárov výzvy ZA SPOLOČNÝ ŠTÁT z 23. septembra 1991

Postavili sa proti slovenskej štátnosti a zatracovali ju!

Spracoval: Emil SEMANCO

I. ČASŤ

Prinášame zoznam, ktorý aj po dvadsiatich rokoch dokazuje, že mená mnohých osôb, ktoré v ňom nájdete, neomylné poslúžili každej protislovenskej a protištátnej aktivite. Sme presvedčení, že u niektorých uvedených išlo len o nostalgiu, rodinnú a inú citovú väzbu, chvíľkové zatmenie či zmätenie mysle a dnes je ich zmýšľanie celkom inakšie a rovnako aj postoje.

V publikovanom menoslove tých, čo parafovali výzvu Za spoločný štát, sú však aj exponenti, čo vykonali nie jeden, ale desiatky protislovenských skutkov, ktorými škodili našej vlasti. Viacerí pritom bez zaváhania a štipky hanby pôsobili ako vrcholní predstavitelia politického, verejného a kultúrneho života, hriali sa na mediálnom výslni a na rozdiel od pravých vlastencov bezcharakterne požívali výhody štátu, ktorý od začiatku nechceli a zatracovali. Necháme na vás, aby ste si ich našli medzi 891 podpísanými, čo sa po výzve Kultúrneho života verejne prihlásili k zachovaniu spoločného štátu s Čechmi a vystúpili proti nezávislosti Slovenska!

Výzvu proti nezávislosti Slovenska podpísali:

Milan Lasica, herec; Ladislav Kováč, vedecký pracovník; Pavel Vilikovský, spisovateľ; Božidara Turzonová, herečka; Martin Porubjak, dramaturg, Martin Bútor, spisovateľ; Tomáš Janovic, spisovateľ; Oľga Ovečková, právnička; Milan Hejný, matematik; Karol Kállay, fotograf; Lubomír Feldek, spisovateľ; Madga Vášaryová, herečka; Peter Breiner, hudobný skladateľ; Pavel Uhorskai generálny biskup; Marián Zedničkovič herec; Gustáv Matijek, psychológ; Július Satinský herec; Milan Markovič, moderátor; Anastázia Ginterová, vedecká pracovníčka; Katarína Zavacká, právnička; Vladimír Strnisko, režisér; Stanislav Radič scenárista; Jaroslav Čorba, redaktor; Ivan Štúr, psychológ; Eva Kováčová, programátorka; Ota Plávková, publicistka; Vladimír Krivý, sociológ, Ján Štrasser, spisovateľ; Juraj Jakubisko, režisér; František Hanic, vedecký pracovník; Milan Šimečka, spisovateľ, Iľja Zeljenka, hudobný skladateľ; Peter Mariánek, pamiatkar; Albert Marenčin, spisovateľ; Peter Horváth, výtvarník; Miloš Tomčík, vysokoškolský pedagóg; Miroslav Žbirka, spevák; Samuel Belluš, publicista, Mnichov; František Šebej, vedecký pracovník; Fedor Janšák, právnik; Ivan Hrušovský, hudobný skladateľ; Alexander Tkáč, vysokoškolský profesor; Marta Ličková, prekladateľka; Madga Takáčová, prekladateľka; Vladimír Jodas, matematik; Zora Bútorová, sociologička; Teodor Münz, filozof; Stano Dančák, herec; Elena Vacvalová, redaktorka; Ivan Marton, muzikológ; Vladimír Krémery, vedecký pracovník; Ivo Brachtl, režisér; Edita Hofstädterová, dramaturgička; Viera Gašparíková, etnografka; Darina Krivá, stredoškolská profesorka; Hana Javorková, herečka; Rudo Brtáň, literárny historik; Ján Szomolányi, logik; Ján Hofstädter, sochár; Oľga Feldeková, spisovateľka; Irena Gálová, spisovateľka; Dobromila Baloghová, učiteľka; Eugen Jona, vysokoškolský pedagóg; Ján Grešo, evanjelický farár; Mária Krajčovičová, študentka; Vojtech Hron, redaktor; Anton Majerčík, režisér, Katarína Vrzalová, herečka, Jaroslav Vrzala, herec; Zora Frkáňová, stredoškolská profesorka; Viera Šetková, stredoškolská profesorka; Branislav Gerik, lekár; Dalibor Kulíšek, vysokoškolský pedagóg; Želmíra Belušová; Štefan Straka, vysokoškolský pedagóg; Jela Ďurišková, učiteľka; Jindřich Merganc, architekt; Marta Papánková, biofyzička; Ľuba Makovická, vysokoškolská pedagogička; Lubomír Ďurovič, vedecký pracovník; Elena Várošová, historička; Martin Kolesár, herec; Kveta Dibarborová, dramaturgička; Jana Kocianová, speváčka; Deana Horváthová, herečka; Darina Porubjaková, dramaturgička; Jana Plichtová, psychologička; Elo Romančík, herec; Martin Huba, herec; Soňa Čechová, publicistka; Tatiana Rosová, sociologička; Jaroslav Rozsival, herec; Radovan Cengel, technik; Erzsébet Nágelová, administratívna pracovníčka; Marián Andraščík, informatik; Vladislav Rosa, matematik; Eva Rosová, stredoškolská učiteľka; Lubomír Sabo, akademický sochár; Jozef Hradil, farmár; Iveta Hradilová, domáca; Dušan Ondrušek, psychológ; Fedor Matejov, vedecký pracovník; Eva Sepešiová, speváčka; Radislav Matuščík, vysokoškolský pedagóg; Peter Šporer, novinár; Peter Uličný, novinár; Štefan Jančí, publicista; Juraj Kafka, veterinár; Irena Nováková, lekárka; Miroslav Staneček, lekár; H. Rudalová, lekárka; Heda Hansenová, profesorka; Mária Martončíková, úradníčka; Rudolf Černý, dôchodca; Zora Prušková, vedecká pracovníčka; Jelena Paštěková, vedecká pracovníčka; Mária Diamantová, učiteľka; Anna Backová, referentka; Peter Back, lekár; Viera Cengeľová, filozofka; Peter Mareš, lekár; Gladys Rozsivalová, inšpicientka; Kvetoslava Fedorová, ekonómka; Milan Nemeč, reštaurátor, Dana Nemcová, domáca; Anton Beran, architekt, Pavol Rozložník, designer; Anna Považanová, vysokoškolská učiteľka; Augustín Marko, komerčný inžinier; Jana Nedesová, vysokoškolská pedagogička; Peter Hrabovský, podnikateľ, Zuzana Hrabovská, podnikateľka; Petra Uličná, pedagogička; Peter Leimberger, odborný asistent; Anna Leimbergerová, nezamestnaná; Ján Valent, učiteľ; Viera Valentová, etnografka; Hana Lukáčová, lekárka; Ivan Lukáč, lekár; Zora Mistríková, vysokoškolská pedagogička; Ondrej Mistrík, projektant; Viera Marešová, detská lekárka; Dalimír Liška, televízny strihač; Juraj Steiner, matematik; Viera Borovanská, zdravotníčka; Richard Borovanský, študent; Jarmila Slovenčáková, servírka; Ján Slovenčák vodič; Anna Labudová, technička; Emília Chudovská, lekárka; Miroslav Zalubel, klampiar; Jarmila Zalubelová, krajčírka, Ján Jamrich, technik; Eva Jamrichová, programátorka; Viola Alexandrová, dôchodkyňa; Elena Ondrušková, psychologička; Fedor Gál, prognostik; Jarmila Jurčovičová, dôchodkyňa; Danica Pavlíková, odborná asistentka; Juraj Pavlík, stredoškolský profesor; Ľudmila Pavlíková, učiteľka; Hana Motlíková, študentka; Ladislav Šitáni, lekárník, Dana Motlíková, zdravotná sestra; Martina Matulová, ekonómka; Jana Geržová, historička umenia, Peter Gerža, režisér; Martin Šarik, geológ, Vanda Šariková, psychologička; Peter Horák, podnikateľ; Katarína Tildyová, neurologička; Naďa Bacmaňáková, geologička; Margita Poláčková, profesorka; Zlata Škoffová, učiteľka; Vilma Bacmaňáková, domáca; Lýdia Balónová, farmaceutka; Oľga Halabrinová, učiteľka; Jana Tichá, filozofka; Veronika Čejková, filozofka; Jana Kopsová, redaktorka; Helena Kopsová, hudobníčka; Ján S. Gavora, vedecký pracovník, Kanada; Eva Gavorová, vedúca pracovníčka, Kanada; Raisa Kopsová, filozofka; Vladimír Kováč, technik; Barbora Kováčová,

študentka; Oľga Kováčová, zdravotná sestra; Ján Žiaran, docent; Vladimír Ira, vedecký pracovník; Juraj Hovorka, dôchodca; Jaroslav Filip, hudobník; Vladimír Kováč, dôchodca; Božena Kováčová, dôchodkyňa, Bohumil Vašek, dôchodca; Eleonóra Vašková, dôchodkyňa; Ján Laurenčík, učiteľ; Nela Hovorková, študentka, Kurt Boroška, dôchodca; Ida Borošková, dôchodkyňa; Ingrid Kováčová, študentka; Katarína Keményová, maliarka; Gabriela Dimitrová-Schillerová, akademická maliarka; Vlado Dočkal, psychológ; Helena Šitániová, lekárnica; Jana Šitániová, študentka, Imrich Šitáni, úradník; Ladislav Čarný, výtvarník; Jiří Motlík, projektant; Helena Motlíková, chemička; Oľga Megová, projektantka; Jozef Škvařil, muzikant; Milada Szendreyová, programátorka; Peter Luby, vedecký pracovník; Peter Luby, študent; Rastislav Luby, študent; Marie Lubyová, chemička; Mikuláš Popper, vedecký pracovník; Eva Popperová, lekárka; Jela Navrátilová, technička; Vlastimil Navrátil, výskumný pracovník; Ján Šalomon, programátor; Peter Salner, vedecký pracovník; Gabriela Alexandrová, lekárka; František Alexander, matematik; Vlasta Kaiserová, dôchodkyňa; Zuzana Dolejšová, zdravotná laborantka; Ján Dolejší, architekt; Alexandra Petrášová, študentka; Dita Dolejšová, študentka; Eva Golianová, dôchodkyňa; Anna Marcinkechová, úradníčka; Anna Hajková, dôchodkyňa; Arne B. Mann, etnograf; Elena Mannová, sochárka; Zora Palová, sklárka; Špán Pala, akademický sochár; Michal Pala, architekt; Ingrid Brachtlová, dramaturgička; Herta Mayerová, lekárka; Ladislava Ročkáryová, dôchodkyňa; Soňa Lukáčová, rozhlasová pracovníčka; Miroslav Lukáč, výtvarník; Lubomír Miklovič, technik; Mária Delmarová, programátorka; Alžbeta Hajtmanová, predavačka; Soňa Škodáčková, profesorka; Katarína Javorská, dramaturgička; Igor Škodáček, lekár; Zuzana Pasternáková, lekárka; Ivan Pasternák, učiteľ; Peter Pasternák, študent; Amira Lagerová, úradníčka; Alexandra Lagerová,

študentka; Michal Ač, novinár; Helena Repková, dôchodkyňa; Mária Kasardová, projektantka; Dionýz Máté, vedecký pracovník; Ladislav Lukáč, vedecký pracovník; Martin Kasarda, novinár; Igor Tvaroška, vedecký pracovník; Katarína Tvarošková, učiteľka; Dana Ačová, novinárka; Jana Lazarová, informatorka; Helena Múčková, technička; Miro Mikič, prevádzkový chemik; Viliam Sloboda, vedecký pracovník; Eva Kováčová, programátorka, Miron Zavacký, technik; Miro Kúška, študent; Katarína Kmeťová, študentka; Júlia Kmeťová, ekonómka; Andrej Zmeček,

KULTÚRNY ŽIVOT, 23. september 1991

K demokraticky zmýšľajúcim občanom

My, ktorým záleží na osude Slovenska nemenej ako signatárom výzvy Za zvrchované Slovensko, sme takisto presvedčení, že slovenský národ, ako aj všetci naši občania má dnes historickú a neopakovateľnú príležitosť: vybudovať slobodný, spoločný demokratický štát.

Vedomí si nenapraviteľných mravných a ekonomických škôd, ktoré by priniesol rozpad ČSFR, odmietame všetky pokusy stavať obyvateľstvo pred hotovú vec a roznečovať národnostné vášne tam, kde ide o presadzovanie osobných ambícií.

Sme dosť zrelí na to, aby sme sa z vývoja okolo nás poučili. Sme dosť rozvážni na to, aby sme vedeli samostatne o sebe uvažovať v duchu slušnosti, ľudskosti a znášanlivosti. Sme dosť mravní na to, aby sme mali odvahu držať sa ústavných demokratických spôsobov. Konečne máme možnosť trpezlivo hľadať novú podobu spoluzití. Využime ju.

Občania v slobodných voľbách nikomu nedali hlas na rozbitie spoločného štátu. Preto poslanci Slovenskej národnej rady nemajú mandát rozhodnúť o jeho zániku. Ak sa má rozhodovať o našom osude, rozhodnime v referende.

Naše úsilie o spoločný štát je bojom o demokraciu.

Poslanci Slovenskej národnej rady, nepodľahnite politickým manipuláciám, nepodľahnite nátlaku. Nedovoľte, aby sa zopakoval Február 1948!

technik; Jaro Rihák, režisér, Darina Dančiaková, letecká referentka; Juraj Vacval, podnikateľ; Martin Škopec, fotograf; Marian Kubinec, technik; Ladislav Kohout, dôchodca; Pavla Kohoutová, dôchodkyňa; Elena Krčméryová, lekárka; Judita Viktoriová, dokumentátorka; Mária Brtáňová, učiteľka; Vladimír Štancl, technik; Mária Štanclová, chemička; Iveta Kadlečíková, kadernička; Eva Vráblová, podnikateľka; Oľga Čermáková, podnikateľka; Ladislav Szepláki, úradník; Šarlota Branecká, programátorka; Oldřich Branec, výskumný pracovník; Matej Kováč, študent; Vladimír Kováč, elektroinžinier; Madgalena Petriková, programátorka, Mária Petriková, študentka; Ladislav Záthurecký, vedecký pracovník; Viera Záthurecká, kultúrna pracovníčka; Rita Mokrá, vysokoškolská profesorka; Mária Jenerálová, redaktorka; Bohumil Jenerál, programátor; Aurélie Horváthová, kultúrna pracovníčka; Ivo Proks, vedecký pracovník; Ján Gottweiss, technický pracovník; Elena Sottneisová, projektantka; Milan Pauček, odborný asistent; Vlado Srpoň, spisovateľ, Mária Markošová, fyzik; Pavol Markoš, fyzik; Naďa Proksová, tajomníčka redakcie; Pavel Braňo, novinár; Ivan Kľačanský, vysokoškolský profesor; Katarína Kľačanská, redaktorka; Ján Kožnár, psychológ; Ľudmila Kožnárová, účtovníčka; Peter Belan, lekár; Boris Farkaš, herec; Katarína Farkašová, dramaturgička; Dušan Kleinmann, právnik; Svätopluk Hüttl, lekár; Oľga Hüttl, lekárka, Anna Galková, výtvarníčka, Anton Galko, výtvarník; Elena Lesageová, odborná asistentka; Daniel Alexander, sanitár; Viera Langerová, redaktorka; Mária Štefanková, redaktorka; Jana Juráňová, redaktorka; Anna Skokanová, podnikateľka; Emil Mocman, vedecký pracovník; Anežka Mocmanová, docentka; Jana Steinerová, redaktorka, Juraj Steiner, vedecký pracovník; Kveta Dašková, redaktorka; Jozef Jankovič, ekonóm; Tatiana Vorobjovová, technická pracovníčka, Milada Vorobjovová, dôchodkyňa; Viera Topinková, herečka; Irena Majbová, dôchodkyňa; Milica Schraggerová, psychologička; Vojtech Schragge, ekonóm; Viera Lorencová, redaktorka; Jaroslava Kolesárová, herečka; Katarína Opršalová, lekárka; Mária Marková, psychologička; Michal Dibarbor, podnikateľ; Mária Krébesová, sociálna pracovníčka; Viera Kováčová, lekárka; Alice Baxová, lekárka; Lubomír Bachaj, lekár; Eva Bechná, úradníčka; Eva Prechová, dôchodkyňa; Danica Gabrišová, knihovníčka; Miloš Kelemen, lekár; Silvia Danišová, technička; Aneta Brokešová, psychologička; Miroslav Frankl, podnikateľ; Miriam Franklová, sociálna pracovníčka; Katarína Franklová, študentka; Viera Debnárová, chemička; Gabriel Debnár, publicista; Katarína Kmeťová, detská sestra; Marta Zvalová, psychologička; Pavol Zvalo, psychológ; Alma Münzová, prekladateľka; Madgaléna Špotáková, psychologička; Tatiana Boublíková, učiteľka; Juraj Boublík, podnikateľ; Peter Cibulčík, technik; Maroš Váry, programátor; Ľudmila Čárska, profesorka; Ján Vlčko, geológ; Veronika Vlčková, pedagogička; Michael Petráš, podnikateľ; Slávka Petrášová, ekonómka; Oskár Čepan, literárny vedec; Naďa Čepanová, odborná asistentka; René Bilík, literárny vedec; Vladimír Lipták, lekár; Eva Liptáková, učiteľka; Jozef Augustín, vedecký pracovník; Martin Augustín, študent; Božena Augustínová, výtvarníčka; Dana Salamono, reštaurátorka; Katarína Kusá, úradníčka; Sandra Salamono, psychologička; Alta Vášová, ekonómka; Peter Stoličný, ekonóm, Eugen Korda, redaktor...

Do kampane časopisu Kultúrny život sa zapojili desiatky vedcov, lekárov, učiteľov, ale aj literáti, umelci, veľvyslanci, dokonca aj ministri – Ján Pišúň, vedec (minister vlády SR); Pavol Hoffmann, ekonóm (minister vlády ČSFR); Karol Spišák, režisér; Rastislav Vilím, architekt (Švédsko); Roman Rjachovský, scenograf; Daniel Bútor, novinár; Peter Tatár, lekár; Soňa Szomolányiová, sociologička; Iveta Radičová, sociologička; Miroslav Jozef Bakšay, minister vlády ČSFR; Ivan Kraus, vysokoškolský učiteľ, námestník ministra vlády SR; Rudolf Chmel, veľvyslanec; Milan Resutík, veľvyslanec...

(Pokračovanie v budúcom čísle)

Literárne leto mladých v Bratislave ukázalo, že literárne súťaže vstávajú z popola Poéziou a prózou vytvárajú autori vlastný vesmír zázračnosti

Maroš M. BANČEJ - Foto: autor

Koncom deväťdesiatych rokov sa začali ozývať skeptické hlasy, ktoré veštili postupný zánik literárnych súťaží. Azda ich k tomu viedol fakt, že napríklad počet účastníkov najstaršej európskej literárnej súťaže Wolkrova Polianka prudko klesol na historické minimum, a ani ostatné súťaže neboli na tom lepšie.

Začína sa druhá dekáda 21. storočia a všetko je zrazu ináč. Literárne súťaže prežili, ba dokonca pribudlo aj zopár nových. Nielen tieto informácie odzneli na prvom Letení alebo Literárnom lete mladých autorov, ktoré prebehlo posledný májový deň v budove Slovenského rozhlasu.

■ VEJÁR SÚŤAŽÍ

Na Slovensku je v súčasnosti 24 relevantných literárnych súťaží, ktoré zahŕňajú poéziu, prózu, ale napríklad aj publicistiku a esejistiku. Tento údaj mi poskytla Ľubica Janegová z Národného literárneho centra, ktoré v spolupráci s Rádiom Devín program Letenie alebo Literárne leto mladých pripravilo. Cieľom relácie, ktorá má ambíciu stať sa pravidelným stretnutím literátov a redaktorov literárnych periódik s budúciimi mladými autormi, je inšpirovať stredoškolskú mládež aj k tomu, aby svoje literárne pokusy prihlásili do súťaže.

■ GENERAČNÉ PRÍSTUPY

Tvorcovia projektu sa podľa vlastných slov inšpirovali nedávno konanou Slovesnou jarou, ktorú

v Martine zorganizovala už tradične Matica slovenská. Konkrétne ich zaujala šanca dať priestor skúseným literátom a redaktorom a zároveň pozvať na scénu

mladú literatúru a umenie Dotyky. Za mladých literátov vystúpili Marek Mittaš, prozaik, ktorý nedávno debutoval vo Vydavateľstve Matice slovenskej svojou zbierkou

Zľava M. Mittaš, M. Ábelová, M. Nižňanský.

mladých autorov. V Komornom štúdiu SRo sa teda stretli Daniel Hevier, básnik, spisovateľ, textár a vydavateľ v jednej osobe, Bystrík Šikula, prozaik, literárny kritik a šéfredaktor najstaršieho literárneho časopisu v Európe Slovenské pohľady, ktorý vydáva Matica slovenská, a Boris Brenda, básnik, vysokoškolský pedagóg a šéfredaktor časopisu pre

poviedok Hriechy v rukavičkách. Ďalšou autorkou bola Mirka Ábelová, ktorej kontroverzný básnický debut Striptíz sme spomínali aj na stránkach SNN. Dvojicu doplnil mladý básnik Matúš Nižňanský z Piešťan. Na svoj knižný debut ešte čaká, lenže môže sa pochváliť titulom laureáta básnickej súťaže Budmerice Ruda Fábryho, ktorú každoročne vyhlasuje Národné

osvetové centrum, Matica slovenská a obec Budmerice.

„Literárne súťaže sú dobré pri štarte mladého spisovateľa. Konfrontuje sa s rovesníkmi a ak uspeje, stretne sa na vyhodnotení s podobne tvorivo determinovanými ľuďmi. Potom by si však už mal zvoliť vlastnú autorskú cestu. Spisovateľ je v podstate individualita,“ priblížil pre SNN svoj postoj k literárnym súťažiam Daniel Hevier.

■ LITERÁRNA VELMOC?

Vzhľadom na počet Slovákov by vyššie spomínaný počet literárnych súťaží evokoval, že u nás sa to len hemží začínajúcimi i pokračujúcimi spisovateľmi. Nie je to však až také optimistické. Zo spomínaného počtu 24 je skutočne reprezentatívnych zhruba polovica podujatí. Ako kritérium slúži ani nie tak počet zúčastnených autorov ako tradícia spojená s kvalitnou porotou, lektormi a usporiadateľmi. Samozrejmosťou je invenčný program pri slávnostnom vyhlásení výsledkov a zodpovedajúca publicita. Tí skutočne najprofesionálnejší organizátori komunikujú aj s vydavateľmi pôvodnej poézie a prózy, pričom im poskytujú tipy na vychádzajúce talenty. Dôkazom toho, že tadiaľ vedie cesta pri renesancii slovenskej poézie a prózy, boli aj autorské čítania M. Mittaša, M. Ábelovej a M. Nižňanského. Publikum zložené

najmä zo žiakov stredných škôl reagovalo spontánne a citlivo.

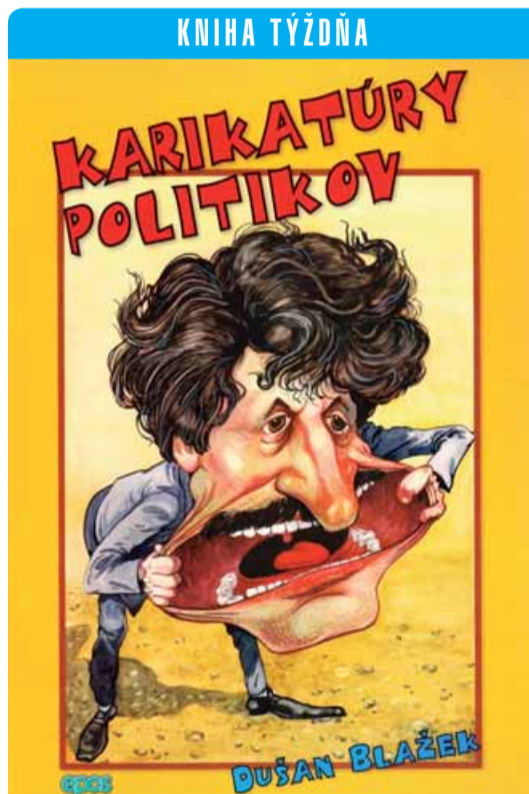
„Písať básne či prózu je vytvárať si vlastný vesmír, v ktorom zažijete mnohé zázračnosti. Aj keď sa z vás napokon nestanú spisovatelia, určite budete iní, ako keby ste sa na umenie vykašľali,“ povedal prítomným študentom Boris Brenda, ktorý bol mimochodom aj jedným z účinkujúcich autorov na Slovesnej jari v Martine.

■ INŠPIRATÍVNE LETNENIE

„Som rád, že sa mladí ľudia zasa vracajú k písaniu. Človek, ktorý žije literatúrou, je v každom prípade vnútorne bohatší ako niekto, kto písané slovo ignoruje,“ povedal nám šéfredaktor Slovenských pohľadov Bystrík Šikula. Je podobne ako organizátori Literárneho leta mladých presvedčený, že popularizácia a podpora literárnych podujatí, vrátane súťaží a autorského čítania, je jednou z ciest ako zvrátiť alarmujúci stav na našich školách. Ako sme v SNN písali, čoraz väčší počet žiakov opúšťajúcich základné školy má problémy s pochopením umeleckého textu, o jeho interpretácii a zhodnotení ani nemožno hovoriť. Zapojiť sa v istom veku do krásneho dobrodružstva zvaného literatúra môže byť jednou z ciest, ako sa nestať národom obmedzených „robotov“ na nadnárodných výrobných linkách.

Krivé zrkadlo našej politiky

Dušan Blažek: Karikatúry politikov, Epos, Bratislava 2011

Gréci bohovia v báji nazvanej Pygmalion oživujú sochy, z ktorých sa stávajú ľudia. Konkrétne ide o sochu švárnej devy, do ktorej sa jej tvorca nešťastne zamiluje. Výtvarník, karikaturista a komixový autor Dušan Blažek preferuje opačný postup. Živých ľudí mení na „sochy“ a ich charakteristické črty na črty ich charakteru. Všíma si nielen odstavajúce uši, ale aj odstavajúce svedomie.

Keď otvoríte knihu Karikatúry politikov, ako keby ste nastúpili do stroja času. Pre mladú a mladšiu generáciu to bude o niečo ľahšie, keďže mená ako Weis, Černák, Kanis či Lupták jej už nič nehovoria. Pre strednú a staršiu generáciu to bude miestami ako dobre mierený úder kladivkom času medzi oči. Zo skutočne nadčasových, totálne profesionálnych a skoro vždy ironických až zlomyseľných karikatúr sa na nich škulať okom pozrie naša minulosť, súčasnosť a nedajbože aj budúcnosť. Blažek je nekompromisný, vie sa pohrať s nápadom a teda následne aj s detailom. Často používa alúzie na všeobecne známe historické maľby. Jeho karikatúra na motív slávneho Delacroixovho obrazu z čias Parížskej komúny Sloboda vedie ľud na barikády je jednoducho mrazivá. Blažek ju nakreslil v roku 1995 a na barikády vedie ľud trojica Duray, Čarnogurský a Kňažko... Človeku sa až nechce veriť, že autora zatiaľ súdy nezvyliekli aj z poslednej koše. Ostatne, Dušan Blažek sa riadi zlatým pravidlom karikaturistov: Padni, komu padni... A tak sa v knihe ujde aj minulej koalícii, aj terajšej vládnej strane. No ako som už spomínal. Najväčším prínosom knihy je fakt, že si na ploche niečo vyše sto strán „vychutnáme“ slovenskú politickú scénu. Občas to chce skutočne silný žalúdok. (mab)

NEKROLÓG

Znalosti o slovenských dejinách sú dnes nemysliteľné bez faktografie zhromaždenej Mariánom Hronským, doktorom vied. Uznáva to laická a odborná verejnosť i aktéri zahraničnopolitických aktivít Slovenskej republiky

Verejnosť „vysoko hodnotí dosiaľ neprekonané dielo Slovensko pri zrode Československa“, konštatuje v nekrológu riaditeľ Vojenského historického ústavu M. Čaplovič. Mimoriadne schopnosti Mariána Hronského do-

koncom roku 2011, v čase, keď už autor zápasil so smrteľnou chorobou.

Niekdejší pracovník pražského ústavu vojenských dejín, potom slovenského Vojenského historického ústavu a napokon od roku 2004 až do svojej smrti Ústavu politologických vied Slovenskej akadémie

Marián Hronský - faktograf slovenských dejín

kumentuje dielo Vzbur slovenských vojakov v Kragujevaci. Zásluhou Národného literárneho centra pod vedením D. Machalu vyšli dve rozhodujúce štúdie – Boj o Slovensko a Trianon 1918 – 1920 a doplnené vydanie v anglickom jazyku The Struggle for Slovakia and Treaty of Trianon 1918 – 1920. Štúdia v angličtine je doteraz jediným textom svojho druhu na kľúčovú udalosť stredoeurópskeho dejín. Vyvrcholením úsilia Mariána Hronského je dielo Trianon – vznik hraníc Slovenska a problémy jeho bezpečnosti 1918 – 1920. Vyšlo vo vydavateľstve Veda

mie vied bol aj významným autorom Slovenských národných novín. Publikoval príspevky najmä o dôsledkoch prvej svetovej vojny na obyvateľstvo Slovenska, o priebehu na bojiskách prvej svetovej vojny na východnom fronte, ako aj na talianskom, osobitne na Piave. Dr. Marián Hronský má nezastupiteľné miesto v dielach Dokumenty slovenskej národnej identity a štátnosti, Slovensko v 20. storočí, Dejiny Slovenska – dátumy, udalosti, osobnosti a Kronika Slovenska v 20. storočí.

Dušan D. KERNÝ

HUMORESKA

Pred veľkolepou premiérou na Eurovision Song Contest 2012 (či ako sa to teraz volá, keď to bolo v hlavnom meste Azerbajdžanu Baku) bývalý superstarista Miro Šmajda nechcel vyzerať ako „šmajdáv“. Tak si poriadne v posilňovni popreháňal svaly a aby o výsledky svojho potenia neokradol prípadné fanúšičky, vyzliekol sa do pol pása. Konkrétne mám na mysli hornú polovicu. Pre každý prípad si odfarbil vlasy na blond a zmenil si meno. Uznajte, že taký Max Jason May sa určite „nešmajdá“ niekde zo žilinskej stanice, ale mieri si to do najlepšie-

ho klubu v newyorskom Manhattane. Ešte predtým však zaspieval patrične rockovú skladbu v hlavnom meste jednej z bývalých ázijských sovietskych republík a... Porota, diváci a najskôr ani ja sme ho ne-

pani šéfujúca na verejných WC na dverách ceduľku, že dnu sídli manager of internal resources. Teda manažérka vnútorných zdrojov. Stále budeme na smiech celému svetu, kým nebudete vedieť, že tá otravná

Ako sa potkol priekopník šoubiznisu

docenili. Hanbím sa. Mea culpa a zaslepená závišť môže za to, že sa Max Jason May nedostal do finále a že v konečnom účtovaní obsadil prekrásne skoro posledné miesto.

Proste sme na jeho odvahu nedorástli. Stále budeme len zápenníci, kým nebude mať konečne

slečna, ktorá vám stále vyvoláva a ponúka všetko, bez čoho by ste naozaj nemohli žiť, napríklad svetiacu vódku na ľavu alebo platinový ďalekohľad, je v skutočnosti vychyrená tele marketingová špecialistka. Zostaneme Ťapákovcami, kým nepochopíme, že už na celom svete nie

sú ľahké ženy, ale len špecialistky na testovanie koncových zariadení. A že ak bežne inde vo svete hľadajú „project management experience“ na analýzu a implementáciu riešení na druhom poschodí nejakej banky, tak im ide o upratovačku. Aj preto sa im na Slovensku nikto neprihlási. Ešte poučenie z histórie. Tisícročná včela by mohla pokojne dostať prívlastok miliardová, keby pán spisovateľ Jaroš neposielal Samka Pichandu a kolektív na „múračky“, ale poslal by ich do Budapešti z Liptova ako vychyrených developerov.

Sme jednoducho ďaleko za svetom, a preto sa nám nedarí. Minule som musel pomôcť babičke, ktorá sa

dopočuľa, že v obchodnom centre je výpredaj všetkého, čo nepotrebuje. Stála bezradná pred nápismi „sale“. Tetuška sa vysťažovala: „Zlatúšik, nevieš mi poradiť, v ktorej sále dostať tie zlacnené zemiaky?“ Vysvetlil som je to, že „sale“ je po anglicky tiež výpredaj, a zemiaky majú v potravínach. Takže, Slováci a Slovenky! Nebuďme na smiech ako Francúzi, ktorí sa bránili svetovosti do takej miery, že ich parlament onehdy dokonca odhlasoval, že weekend je zvrátené slovo. Odtaz musia hovoriť dňom volna iba koniec týždňa. Trest prišiel. Už mali prezidenta Sarkozyho a teraz Hollanda.

Milan ZEMO

Mária Kráľovičová hrá na scéne Slovenského národného divadla plných 65 rokov

Stále svieža, vitálna a obdivuhodná herečka

Milan POLÁK – Foto: internet

Mária Kráľovičová má osemdesiatpäť rokov. Neuveriteľné! Ešte stále hrá päť či šesť postáv v repertoári Činohry Slovenského národného divadla, kde má angažmán 65 rokov. Je čulá, svieža, aktívna, má plány do budúcnosti a je v plnom nasadení prítomná na teritóriu našej národnej kultúry. Počas tých dlhých, predĺžených rokov svojej hereckej kariéry vytvorila veľký, priam impozantný počet úloh a obdivuhodnou schopnosťou hereckej premeny, ako aj schopnosťou hlbokého prieniku do vnútorného sveta stvárňovaných postáv zaradila sa medzi veľké zjavy nášho divadla, filmu i umeleckého vysielania rozhlasu a televízie.

Tak ako Mária Kráľovičová obohatila svojim hereckým umením dramatické umenie trvalými hodnotami, v rovnakej miere poslúžila aj našej literatúre a z nej predovšetkým poézii. Patrí medzi najreprezentatívnejšie osobnosti nášho recitačného umenia. Je jednou z toho „veľkého tria“ recitačných priekopníkov, ktoré tvorili Mikuláš Huba, Mária Kráľovičová a Viliam Záborský. Podobne ako tí dvaja muži, ktorí sú už v hereckom nebi, aj ona si našla svojský a originálny spôsob ako sa zmocniť nielen poézie štúrovcov, ale aj tvorby významných predstaviteľov niekoľkých generácií slovenských básnikov.

■ POETICKÝ OBJAV

Prvý, kto ju „odkľal“ a objavil v nej nové zdroje pôsobivosti básnického slova, bol režisér Jozef Budský. Obsadil ju, vtedy ešte ako veľmi mladú, takmer elévku herectva, do titulnej postavy legendárnej inscenácie Sládkovičovej Maríny v roku 1948. Zrodila sa postava Maríny, ktorá ako by popierala dovtedy tradičný pohľad na tento vzor slovenskej devy. Nebola to vážna, posmutnená a cudná čiernovláska, ale svietivá blondína s hlbokým výstrihom na takmer priesvitnom kostýme. Ani jej prednes nebol vážny a patetický, ale šantivo veselý. Napriek tomu bol sugestívny a priťažlivý. To bola tá chvíľa, odkedy sa v oblasti umeleckého prednesu stala Mária Kráľovičová synonymom Maríny. Od čias uvedenia tejto javiskovej poémy, v ktorej sa spájala scénická metafora a poézia slova, voláme podnes Máriu Kráľovičovú Marínou. Ludsky úprimné a čisté, v tých rokoch najmä pre mladú generáciu zrozumiteľné a adresné vyjadrenie myšlienok Sládkovičovej Maríny pretrvalo búrlivé peripetie čias a s rovnakou pôsobivosťou v prednese tejto umelkyne prihovárajú sa nám do dnešných dní. Úprimná, presvedčivá a emocionálne spontánna výpoveď vtedy ešte mladej herečky znamenala najmä jej prednes poézie aj v ďalších desaťročiach a máme to šťastie, že sa nám svojou pôsobivou priťažlivosťou prihovori a osloví nás aj dnes.

Sládkovičova Marína bola teda na začiatku neskoršieho dozrievania jej sugestívneho a presvedčivého

recitačného umenia. Zmysel pôsobivosti jej prejavu spočíval v bytostnej viere umelkyne v pravdivosť myšlienok básnika. Recitovala vždy len tie diela básnikov, s ktorými sa dokázala aj vnútorne stotožniť. Bohatá a stále sa rozširujúca škála výrazových prostriedkov, pri ktorých si uvedomovala čoraz nástojčivejšie rozdielnosť hereckej tvorby a umeleckého prednesu, bola už len dôsledkom jej talentu a práce na sebe. Kráľovičová sa postupne stávala výraznou a jedinečnou predstaviteľkou toho najlepšieho, čo sa na Slovensku v oblasti umeleckého prednesu dosiahlo. Úloha, ktorú v tomto ohľade zohrala, je nezastupiteľná. Spája sa v nej nástojčivosť osobnej výpovede so schopnosťou strhnúť poslucháča a presvedčiť ho o myšlienkovú hĺbku a neustálej platnosti vypovedaného.

Zaiste aj preto romantizmus štúrovskej poézie našiel v nej oddanú interpretku.

Prvý veľký triumf zaznamenala v roku 1961 na Neumannových Poděbradoch, kde vystúpila popri Viliamovi Záborskí a Mikulášovi Hubovi. Predniesla verše Sládkovičovej Maríny a Moju pieseň Janka Kráľa. Postupne, ako si do svojho repertoáru priberala aj diela básnikov mladšej generácie, jej prejav dozrieval do podoby sýtej, jasne artikulovanej a citovo úprimnej presvedčivosti.

■ NA TROCH KONTINENTOCH

Recitovala verše najmä slovenských básnikov a vystúpila s nimi na pódium krajín troch kontinentov. Prednášala ich na večeroch alebo prehliadkach slovenskej poézie okrem iných miest aj vo Varšave, Viedni, v Budapešti, Dubrovniku, Bruseli, Montreali, Tel Avive, Havane, Moskve, Berlíne, Saigone. V Prahe vystúpila nespočetnekrát. Hoci stále bola verná štúrovcom, medzi jej obľúbených básnikov, ktorých dielam vdýchla neopakovateľnú podobu, patrili Maša Hafamová, Štefan Žáry, Ivan Kupec, Ján Smrek, Laco Novomeský, Milan Rúfus, Miroslav Válek, Andrej Plávka, Viliam Turčány, Ján Kostra, Krista Bendová, Vladimír Reisel. Výpočet nie je úplný, pretože napríklad na nespočetných televíznych chvíľkach poézie, v rozhlase, ale aj na stovkách literárnych a poetických vystúpení po celom Slovensku okrem renomovaných básnikov recitovala aj diela mladšej a začínajúcej generácie. Z tých zahraničných básnikov predstavila v prekladoch Vítěslava Nezvala (najmä jeho Manon Lescaut v preklade Mira Procházkou), Rimmu Kazakovovú, Annu Achmatovovú, Sergeja Jesenina či Alisu Browniniovú. Ani tu výpočet mien nie je úplný. Takže aj takto, týmto spôsobom patrí Mária Kráľovičová nielen divadlu, televízii a rozhlasu, ale aj literatúre.

■ PRVÁ DÁMA TÁLIE

O jej osobnostnom a neprehliadnuteľnom hereckom formáte niet pochybností a to prakticky od jej vstu-

pu na javisko až podnes, keď ju ako 85-ročnú, stále sviežu, pružnú a vitálnu stretávame na predstaveniach SND. Je to 67 rokov nepretržitého účinkovania a plného tvorivého nasadenia. Bolo to veľké množstvo postáv či už v divadle, rozhlase alebo televízii. Prebrala štafetu a stále ju nesie po tej slávnej zakladateľskej hereckej generácii, po Olge Borodáčovej či Hane Meličkovej. Dnes je to nespochybniteľne prvá dáma slovenského herectva!

V prvých rokoch jej hereckej práce, ešte ako členka martinského Slovenského komorného divadla a potom ako členka Činohry SND (bez prerušenia od nástupu v roku 1947 až do dnešných dní), charakterizovali ju ako lyrickú herečku. Bola mladá, mala krásny, pôsobivý zjav, oduševnený výraz – a tieto vlastnosti využívali aj režiséri. Napríklad keď ju obsadil František Kudláč v Martine do roly Chloris Soucy v Rollandovej Hre o láske a smrti alebo Janko Borodáč, tiež v Martine, jej zveril v Shakespearovom Mnoho kriku pre nič postavu Margity. Po príchode do Bratislavy, kam sa prišla na Konzervatórium zdokonaliť v hereckej profesii, hrala okrem iných postáv aj Vílu v Bottovej Smrti Jánošíkovej, ktorú našťudoval jej pedagóg Jozef Budský. Hrala aj Agnesu v Zacharovej skvostnej inscenácii Moličrovej Školy žien, menšie postavy v Karvašovej Bašte a Simonovovej Ruskej otázke. Až potom prišla Sládkovičova Marína v Budského réžii – inscenácia, ktorá si s nástupom ideologizácie umenia vyslúžila nálepky formalizmu a samoúčelného režisérizmu a po 17 reprízach ju stiahli z repertoára. Napriek tomu sa stala táto inscenácia s Kráľovičovou v hlavnej postave legendou.

■ VÝRAZOVÉ PREMENY

Po sérii lyrických, vnútorne oduševnených a výrazom zaniatených postávach prišla Rakovského inscenácia hry Bertolda Brechta Život Galileiho v roku 1958. Kráľovičová v tejto pamätnej inscenácii s vynikajúcou scénou Ladislava Vychodila vytvorila postavu Virgínie. Dovtedy herečka, ktorá ťažila zo svojho pôsobivého zjavu a kultivovaného lyrického altu v prejave, vytvorila Virgíniu ako nepeknú starú pannu s ustrašenými očami, schopnú vo svojej obmedzenosti obrátiť sa proti vlastnému otcovi a zradiť človeka, ktorého miluje. Hrala Virgíniu ako otrávenú, otravnú a staropanensky nevrľú Galileiho dcéru. Bol to prvý výrazný a radikálny odklon od lyrických a romantických postáv predchádzajúceho obdobia a Kráľovičová tu preukázala schopnosť vytvarovať svoju postavu celkom inými a dovtedy nepoznanými výrazovými prostriedkami, ktoré smerovali – na rozdiel od jej predchádzajúcich lyrických hrdiniek – k vytvoreniu negatívneho typu charakterovo narušenej ženy.

Po tomto zlome na jej hereckej dráhe prišlo obdobie urputného, ale úspešného hľadania nových zdrojov a novej podoby jej herectva. Bolo to obdobie akéhosi sebaprekonávania. Patrí sem napríklad jej postava Catherine v hre Arthura Millera Pohľad z mosta alebo typ malomeštiackej slovenskej vidieckej dámy Angely, ktorá bola včera ešte sedliačkou, a to v Karvašovej Polnočnej omši. Na tejto ceste hľadania a nachádzania nového typu hereckého výrazu i modelovania silných dramatických postáv bol jej inšpirátorom, posilou a do istej miery stále ešte pedagógom režisér Jozef Budský. Dá sa povedať, že bola „jeho“ herečkou. Bolo to obdobie, keď v Arbutovovej hre Príbeh na brehu rieky vytvorila Vaľu, v Daněkovom Pohľade do očí Olgu Vančurovú. Najmä Príhoda na brehu rieky získala vysoké ocenenie aj na zájazde do Moskvy a sám autor sa vyjadril o Kráľovičov-

vej Vale ako o najlepšej postave, akú v inscenáciách svojej hry videl doma i v zahraničí.

■ PAMÄTNÉ KREÁCIE

Potom prišlo niekoľko veľkých životných šanci a hereckých príležitostí. Pamätníci si určite spomínajú na jej Cocteauov Ľudský hlas (v televízii i v divadle), na jej Janu z Arcu, na Pani Fordovú vo Veselých paničkách z Windsoru, na Maggie v Millerovej hre Po páde, na Ranevskú v Čechovovom Višňovom sade, Mariku Mondokovú v Bukovčanovej hre Kým kohút nezaspieva či Elviru v Corneillovom Cidovi. Veľkú hereckú príležitosť dostala aj v inej legendárnej inscenácii SND a to v Sartrovej hre Diabol a Pán Boh, keď v réžii Jozefa Palku a v hereckej spolupráci so Ctiborom Filčíkom vytvorila postavu Kataríny. Ale to už bolo obdobie jej života, keď aj vzhľadom na svoj vek hrávala zrelé ženy, neraz aj ženy zbavené ilúzií. Bolo to najmä obdobie osemdesiatych rokov, keď ju často do svojich inscenácií obsadzoval režisér Miloš Pietor. Hrala v jeho objavných našťudovaniach hier Čechova, Moličra, Gogola, Kleista, vytvorila nezabudnuteľnú Lady v Harwoodovom Garderobierovi či Grófkou Chlestovovú v Gribojedovových Útrapách z rozumu. Výsledkami tvorivej práce, ako aj schopnosťou radikálnej premeny svojho hereckého výrazu zaujala už na začiatku spolupráce s režisérom Pietrom, keď našťudovala postavu Katy v Tajovského Novom živote (1978). Jej Kata Jahodová so suverénnou istotou balansovala na ostri medzi plačom, smiechom, zúfalstvom a pomstychtivosťou. Skvele zahraná ženská zaslepenosť, triedna obmedzenosť, ale aj prefikanosť vyvolávali dovtedy u nej nepoznaný tragikomický efekt. Keď predtým bola Budského herečkou, v osemdesiatych rokoch bola preferovanou herečkou Miloša Pietora. Ale radi ju obsadzovali v podstate všetci režiséri SND – Pavol Haspra, Peter Mikulík, Lubomír Vajdička a nedávno aj hosťujúci režisér J. Pitínsky,

ktorý jej zveril v Berhardovej hre Ignorant a šialenec v roku 2005 postavu Pani Vargovej. Túto postavu, podobne ako Doru Chomútsku z Hasprovho našťudovania Tajovského Ženského zákona v záhoráčtine v preklade bratov Moravčíkovcov (1996) hrá Kráľovičová v SND podnes. A hrá aj neskôr došťudovanú postavu Olympie Ferailonovej v repertoárovom hite Činohry SND – vo Feydeauovom Chrobákoví v hlave; v inscenácii, ktorá je na repertoári divadla od roku 1991!

■ IGNORUJE VEK

Na počesť jej osemdesiatky uvedla Činohra SND hru Táne Kusej S matkou, kde vytvorila ľudsky pôsobivú a herecky bravúrnú hlavnú postavu Matky, ktorá trpí chorobnou stratou pamäti. Už po svojej osemdesiatke okrem iných postáv vytvorila aj svojskú, trochu bizarnú, ale komediálne uvoľnenú obyvateľku penziónu pre starých hercov Cecily Robsonovú v hre Ronalda Harwooda Kvarteto alebo Anfinu v Čechovových Troch sestrách.

Mária Kráľovičová, dnes už nobilejšia staršia pani, je napriek svojmu veku plná vitality a nových plánov. Prijíma možnosti zahrať si aj v iných divadlách a divadelných zoskupeniach, ale aj v televíznych seriáloch. Pri príležitosti odovzdávania ceny Televízna osobnosť roka uviedli ju do televíznej siene slávy.

Apropo televízia: v jej dramatických reláciách vytvorila vyše stovku skvelých postáv. To isté platí aj o jej účinkovaní v rozhlasových hrách a dlhý, predĺžený by bol súpis jej poetických vystúpení v rozhlase i televízii.

Mária Kráľovičová vek ignoruje, má veľa nových plánov a hoci to znie neuveriteľne, má stále mladický zjav, pružnú chôdzu, vystreté telo, štíhlu postavu a nestrácajúci sa úsmev na tvári. Oddychovať vraj nebude ani v tých ďalších rokoch. Je to závideniahodné. Samozrejme gratulujeme, ale nadovšetko sa v obdve pred ňou a jej umením skláňame.

Zakladajúcim členom MO MS udelili zlaté medaily MS Stretnutie s jubilantmi v Moldave nad Bodvou

Miestny odbor Matice slovenskej v Moldave nad Bodvou už tradične každý rok v máji organizuje stretnutie s jubilantmi – matičiarimi, dožívajúcimi sa životného jubilea. Tak aj v tomto roku 25. mája 2012 výbor MO MS pripravil a zorganizoval stretnutie matičiarov, ktorí v tomto roku oslávia životné jubileum a zaradia sa medzi ľudí s okrúhlym rokom svojich narodenín, ktoré v priebehu roka oslávia v kruhu svojich blízkych, priateľov a známych.

Miestny odbor Matice slovenskej je jeden z dobrých blízkych, ktorý si jubilantov váži a pamätá na nich každoročne. Preto aj tento rok pripravil spoločensko-kultúrnu akciu, na ktorú pozval štrnásť jubilantov. Akciu sme zorganizovali v priestoroch

CVČ CVrček v Moldave nad Bodvou, s ktorým MO MS aktívne spolupracuje na veľmi dobrej úrovni. Musíme konštatovať, že vzťah skôr narodených k Matici slovenskej je aj v našom MO MS na veľmi dobrej úrovni, o čom svedčí aj účasť všetkých po-

zvaných jubilantov na túto slávnosť. Na úvod slávnosti vystúpila rómska tanečno-spevácka skupina, ktorá pracuje ako záujmový útvar pri CVČ VŠEKLUK. Pozvaným a prítomným sa prihovoril podpredseda MO MS Ivan Sokolovský. Dlhodobým – zakladajúcim členom MO MS Helene Lackovej a Miroslavovi Spišákovi udelil predseda MS Marian Tkáč zlaté medaily sv. Cyrila a Metoda.

Ďalším piatim jubilantom boli udelené ceny MS – Zlatá cena MS pani Čirčovej a pani Zuzkáčovej, Strieborná cena MS pani Pástorovej, Bronzová cena MS Petrovi Tomkovi a Pamätný list MS Zlatici Hošofovej.

Ostatným jubilantom udelil výbor MO MS Moldava n/B Ďakovné listy. Medaily a Ďakovné listy odovzdali jubilantom podpredseda MO MS Ing. Ivan Sokolovský a pracovník MS Miroslav Spišák. Kvetmi obdarovala jubilantov členka výboru MO MS Božena Hučková.

Po udelení ocenení vystúpila ŽSS Živena, pod vedením p. Petra Tomka, ktorá pracuje pri MO MS a MsKS Moldava n/B, krásnym pásmom ľudových piesní. Táto ŽSS tento rok na súťaži ľudových piesní Dargovská ruža získala opätovne najvyššie ocenenie, za čo jej aj touto cestou čo najsrdečnejšie blahoželáme.

Po ukončení oficiálneho programu nastal čas na pohostenie prítomných, o ktoré sa postarali naši jubilanti. Pri voľnej a družnej diskusii všetkým zaspievali členky Živeny obľúbené pesničky podľa želania jubilantov.

Radosť a úsmevy na tvárach prítomných prezrádzali, že podujatie sa vydarilo. Za to je potrebné poďakovať sa všetkým vystupujúcim umeleckým súborom, ktorí vystúpeniami spríjemnili celú slávnosť. Taktiež ďakujeme vedeniu CVČ CVrček, za poskytnutie priestorov pre usporiadanie slávnosti a pomoc pri jej organizovaní. V neposlednom rade výbor MO MS Moldava n/B ďakuje predsedovi MS a členom vedenia MS za ohodnotenie najaktívnejších členov MO MS pri ich životných jubileách. Nakoniec je potrebné sa poďakovať aj všetkým členom výboru MO MS Moldava n/B, ktorí sa podieľali na príprave a zabezpečení úspešného a veľmi dôležitého podujatia, ktorým sa ohodnocuje taká potrebná aktivita matičiarov v tomto regióne.

Miroslav SPIŠÁK

Pre matičiarov z Lehoty pri Nitre zorganizoval v dňoch 2. – 3. júna 2012 MO MS, v zmysle plánu činnosti na rok 2012, dvojdnový zájazd do Martina, Turian a na Oravu. Prvou z viacerých akcií, plánovaných MO MS Lehota počas Roka Matice slovenskej, bola návšteva pamätných matičných miest v Martine. Odborný, kvalifikovaný a pú-

OSOBNOSTI II.

stavou formou vykonaný výklad ochotne urobil Mgr. Daniel Zemančík – riaditeľ Krajského múzea MS. Lehotskí matičiari postupne prešli všetky pamätné matičné miesta v Martine, pri ktorých sa hlbšie oboznámili s históriou príprav, vzniku a činnosti Matice slovenskej až po súčasnosť. Po prehliadke centra mesta pokračoval program návštevou múzea J. C. Hronského, kde Zuzana Pavelcová prítomných oboznámila so životom a prácou správcu MS v rokoch 1940 – 1945, ako aj s jeho pôsobením v emigrácii. Poslednou zastávkou v Martine bola návšteva Národného cintorína, miesta posledného odpočinku mnohých významných osobností slovenského matičného, politického, kultúrneho a spoločenského života.

Potom sa účastníci zájazdu presunuli do neďalekých Turian, kde v rámci družobného stretnutia, po oficiálnom prijatí u p. starostu obce, absolvovali športový, kultúrny a spoločenský program, ktorý, pre nich z všetkých stránok na vysokej úrovni, pripravil a zabezpečil MO MS Turany. Jeho predseda Ľubomír Liskaj s ostatnými členmi sa postarali o výbornú atmosféru a náladu počas celého stretnutia, za čo si vyslúžili uznanie a slová chvály od Lehoťanov.

Druhý deň zájazdu bol venovaný poznávaniu histórie regiónu Orava. Najskôr jeho účastníci navštívili jeden z najkrajších zachovaných hradov na Slovensku – Oravský hrad, kde sa v rámci odborného výkladu oboznámili s históriou jeho budovania, rozvoja a jeho významu pre región a Slovensko v jednotlivých dejinných obdobiach.

Vyvrcholením programu zájazdu bola návšteva Múzea oravskej dediny v Zuberci, umiestnenom v prekrásnom prostredí v podhorí Roháčov, predstavujúceho život a prácu obyvateľov tohto regiónu v minulosti. Fyzicky možno trochu unavení, ale na duchu a vedomostiach bohatší a hlavne spokojní z všetkých stránok, sa lehotskí matičiari v nedeľu vrátili domov.

Simona ŠPITÁLSKA

Tradície i ľudovú kultúru by sme mali zachovávať Kolovrátkom na Staromestských slávnostiach

Opäť sa roztočil náš čarovný Kolovrátko, ale tentoraz na Staromestských slávnostiach v rámci programu slávnosti. Dňa 31. mája 2012 v ňom vystúpili deti z troch materských škôl (pôvodne mali byť štyri, ale MŠ z Kuneradu odstúpila pre chorobu). Kolovrátko už tradične a každoročne organizuje Dom Matice slovenskej v Žiline v spolupráci so SRV SPV v Žiline. Panie učiteľky MŠ sa snažia viesť deti k ľudovému folklóru hravou, nenásilnou formou.

Program si deti užívajú, zvlášť, keď vedia, že ich za to čaká sladká odmena vo forme balíčkov.

Ako prvá vystúpila MŠ Jarná ul. zo Žiliny s názvom vystúpenia: Jarné prekáračky. Deti pricupkali na pódium popod „jarnú zlatú bránu“ a pohybom a piesňami ukázali, ako sa vedľa hrať jarné hry a prekáračky. Spievali, tancovali, hrali sa na lastovičku a vniesli na pódium takú milú veselú atmosféru, že roztlieskali celé publikum. Po MŠ Jarná vystúpili deti z MŠ Suvorovova ul. zo Žiliny v prog-

rame Hry so slniečkom. Básničkami privítali slniečko, hrali sa hru o kvietkoch a o venčeku a slniečko sa hralo s nimi.

Poslednou účinkujúcou MŠ bola Lietavská Svinná, ktorá je zameraná na ľudový folklór. Rodičia svojpomocne s p. učiteľkami dokonca vlastnoručne ušili kroje, ktoré mali deti oblečené a ktoré im veľmi svedčali. V programe s názvom Pásla som húsky spievali v miestnom dialekte, tancovali a zobrazili tak milo, ako len deti vedia, zvyky z ľudového prostredia v minulosti v autentickom kroji zhotovenom podľa skutočnosti.

Ďakujeme obetavým pani učiteľkám, organizátorom z Domu Matice slovenskej v Žiline i Matici slovenskej a ŽSK za finančnú pomoc, vďaka ktorým sa z nášho života nevytrácajú tradície a ľudová kultúra. Veď tradície i ľudová kultúra sú naše bohatstvo, sú to, čo by sme si mali uchovávať, chrániť a odovzdávať ďalej z pokolenia na pokolenie.

Zuzana MIŠKOVSKÁ

**NÁRODNÉ
MATIČNÉ
SLÁVNOSTI**

7. júna – 4. augusta 2012

Martin

V RÁMCI VYHLÁSENIA ROKA MATICE SLOVENSKEJ
A ROKA SVÄTÉHO CYRILA A METODA

POD ZÁŠTITOU MINISTRA KULTÚRY SR MAREKA MAĐARIČA

7. júla 2012 | **SLÁVNOSTNÉ VYVRCHOLENIE
NÁRODNÝCH MATIČNÝCH SLÁVNOSTÍ**

- LÚČNICA
- ZLATÉ HUSLE
- SÓLISTI OPERY SND
- GLADIÁTOR
- DESMOD
- DARA ROLINS

Dobrovoľné vstupné www.matica.sk **Matičná kvapka krvi**

ORGANIZÁTORI:

SPOLUORGANIZÁTORI:

PARTNERI:

MEDIÁLNI PARTNERI:

OČAMI MATICE

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Amerika

Do Ameriky sa vždy cestovalo ťažko. Našich starých otcov po trojtýždňovej plavbe na lodi čakala v Castle Garden kontrola. Museli dokázať, že vedia čítať a že sú zdraví. Časy sa menia. Cesta lietadlom trvá deväť hodín a po jej absolvovaní nasleduje kontrola. Ak máte smolu, že súčasne s lietadlom rakúskych aerolínií pristane aj čínske, rad čakajúcich na vstupnú kontrolu sa natiahne. Stojíte v rade hodinu, začína sa druhá. Keď už pridete na rad v nádeji, že čoskoro vás pustia za onú oranžovú líniu, úradníčka za sklom zistí, že nemáte vyplnenú colnú deklaráciu... Strácať poradie, a tak vás kontroluje muž. V deklarácii vám chýba meno štátu, napíšete USA a – nesprávne. Chcú meno jedného z 51 amerických štátov... Potom vám zoberú odťlačky štyroch prstov pravej ruky a pravého palca, potom štyroch prstov ľavej ruky a ľavého palca a potom vás odfotia. Ak to všetko súhlasí s biometrickým pasom, môžete vstúpiť na pôdu Ameriky.

V Bridgeporte, štát Connecticut, končí sa 55. kongres Slovenskej ligy v Amerike. Delegátov je asi osemdesiat, diskutujú zväčša po anglicky, mladší po slovensky. Za predsedu opätovne zvolia Daniela Tanzoneho, za generálnu tajomníčku Ninu Holu. Do zboru sa dostane aj Milan Cuba, vydavateľ Slováka v Amerike, aj mladý Jozef Kovac z Detroitu. Podpredsedom sa stáva Mikuláš Halko.

Pri predstavení a potom na záverečnom slávnostnom bankete mal som reč. Pozdravil som našu „mladšiu sestru“ – Slovenskú ligu, a poďakoval som im za to, čo pre Slovensko vykonali v minulosti i v prítomnosti. A čo budúcnosť? Povedal som im, že ju vidím v zachovaní slovenčiny v Amerike a v obhajobe slovenských záujmov v angličtine pred svetom. Nebude to ľahké, americký svet má svoje starosti. V Clevelande napríklad už nežije milión, ale len tristo tisíc obyvateľov, počet slovenských chrámov sa scvrkol na menej ako desať. A to ešte na konci minulého storočia ich bolo len v Clevelande takmer dvadsať. Amerických Slovákov som informoval o našich akciách na počesť prichodu sv. Cyrila a Metoda a pozval som ich na Slovensko na oslavy. A na Svetové stretnutie Slovákov júli 2013 do Košíc.

UPRESNENIE

V Slovenských národných novinách 21/2012 sme na publicistickej strane 7 uverejnili recenziu s názvom Kanadské ozveny Jána Zvalu. Nedopatrením sme neuviedli meno autora, ktorým je Július Handžárik. Autorovi i čitateľom sa ospravedľujeme.

PREDPLATNÉ NA ROK 2012

Ročné predplatné 26 €
Polročné predplatné 13 €
Štvrťročné predplatné 6,50 €
Slovenské národné noviny si môžete objednať aj na tel. číslo 043 / 4012 837 a na adrese
snnredakcia@matica.sk

Od našich matičných prispievateľov z celého Slovenska Spod spravodajského pera

■ BAMBIRIÁDA

Liptovský Mikuláš sa stal aj tento rok dejiskom festivalu práce s deťmi a mládežou Bambiriáda. Toto podujatie organizuje rada mládeže Žilinského kraja a kresťanské hnutie ERKO s pomocou viacerých organizácií v meste. Do podujatia sa aj tento rok zapojila Matica slovenská v Liptovskom Mikuláši. Sprievodným podujatím bola výstava v Dome Matice slovenskej, ktorú pripravila Slovenská národná knižnica o panely zahraničnej Matice slovenskej. Hlavný deň podujatia bola sobota a prezentácia organizácií na námestí v Liptovskom Mikuláši, na ktorej sa medzi viacerými prezentačnými stánkami nachádzal aj ten, v ktorom prezentovali svoju činnosť členovia Odboru Mladej Matice v Liptovskom Mikuláši. Od skorého rána sa naši mladí matičári pripravovali, aby zabavili ale predovšetkým aj poučili množstvo detí, ktoré stánok Matice slovenskej navštívila. Pripravené boli viaceré súťaže – hod loptičkou na cieľ, spoznávanie osobností slovenskej histórie, dopĺňanie chýbajúcich slov v našej hymne, skladanie slovenského štátneho znaku či jeho vymaľovanie, alebo hľadanie cestičky v bludisku. Súčasťou nášho stánku bolo aj maľovanie na tvár, a tak po námestí behalo množstvo detí s bielo-modro-červenými líčkami. Všetky deti v stánku Mladých matičiarov dostali pečiatku do bambipasu a za správne odpovede aj sladkosť, pre dospelých zase materiály prezentujúce Maticu slovenskú. Veľkým prekvapením bolo, keď v čase obeda zavítal na námestie sám Ľudovít Štúr v stvárnení Jožka Sálusa a okoloidúcich pozdravil, prípadne sa porozprával. V stánku Matice slovenskej si návštevníci mohli prezrieť aj fotografie z činnosti OMM a tiež sa dozvedieť informácie o Matici slovenskej. Na tomto podujatí sa zúčastnilo veľké množstvo

organizácií a neskutočný počet detí a my môžeme len konštatovať, že náš prezentačný matičný stánok sa nestrasil a bol skutočne veľkou poučnou a zábavnou súčasťou tohto podujatia. Veľká vďaka patrí Silvii Hatalovej, Jurajovi Zlejšiemu, Jozefovi Sálusovi a Tomášovi Janegovi, ktorí neúnavne po celý deň poučovali, ale aj pobavili viaceré deti a návštevníkov nášho stánku.

Marek NEMEC

■ MAJSTROVSTVÁ NOVOHRADU

Majstrovstvá Novohradu vo varení a jedení bryndzových halušiek, taký má názov podujatie, ktoré sa v poslednú májovú sobotu, 26. mája 2012 konalo v Poltári. Súťaž prebiehala podľa presne stanovených pravidiel a každé súťažiacie družstvo tvorili štyria členovia, ktorí si halušky pripravili, navarili a aj zjedli. Samozrejme, na čas. Tento rok súťažilo päť družstiev. V jednom z družstiev súťažili aj predstavitelia mesta, teda pán Pavel Gavalec, primátor mesta, a pán Pavel Olšák, prednosta MsÚ. Práve na podporu a hlasné povzbudzovanie uvedeného družstva prijali pozvanie zástupcovia matičného hnutia v Poltári a riaditeľka Domu MS v Lučenci, pani Alena Rezková, ktorá podujatie podporila referenciami na účinkujúcich v programe. A tak pozvanie na podujatie s bohatým kultúrnym programom prijala aj Ľudová hudba Ďateľinka pod vedením jedinečného Ondrika Molotu so svojimi sólistami a tiež FS Jánošík z Fíľakova. Publikum tleskalo, ale veru sa i spevom pridalo, keď zazneli pesničky, čo za srdce chytili. Stánky s občerstvením, drobnými predmetmi, ale aj remeselníckymi výrobkami tu lemovali ulicu. Tanec, spev a hudba, to všetko bolo sprievodným javom tohto slnkom zaliateho podujatia. A tak ako po vyhlásení výsledkov parafrázoval s ús-

mevom pán primátor: „Nie je dôležité vyhrať, ale sa najesť, a keď je k tomu takáto dobrá nálada a účasť Poltárčanov a počasie nám tiež vyšlo, čo viac si priať?!“ Nuž, skutočne? Čo viac si priať? Snáď len to, aby sme sa takto pri dobrej nálade o rok opäť zišli a zažili túto skvelú atmosféru. Tak teda dovidenia!

Alena REZKOVÁ

■ STRETNUTIE S MINULOSŤOU

Aj tak by sa dalo nazvať podujatie, ktoré 28. mája v priestoroch Zemplínskeho múzea v Michalovciach pripravila Mladá Matica pri Miestnom odbore MS a Dome MS v Michalovciach v spolupráci so spomínaným múzeom. Keďže s múzeom sa spája takmer všetko, čo už patrí minulosti, treba na spresnenie dodať, že v tomto prípade išlo o prezentáciu, spojenú s ukázkou zemplínskeho kroja, svadobného zemplínskeho kroja, symbolov lásky a širokého spektra priprav na svadbu v našom regióne. Ukážky predviedli tanečnice z michalovského folklórneho súboru Zemplín. Sprievodné slovo mala Mariana Koščová, bývalá tanečnica súboru, ktorá sa tam momentálne stará o kroje. Porozprávala, aký kraj sa nosil na Hornom Zemplíne, na Dolnom Zemplíne, poukázala na rozdiely v príprave svadby atď. V múzeu účastníkov podujatia privítala Mária Fuchsová, múzejná pedagogička a členka Mladej Matice. Prišlo naň okolo sto žiakov – z Gymnázia L. Štúra s Lenkou Lochovou a žiaci 8. a 9. ročníkov V. ZŠ v Michalovciach s Monikou Vinerovou a Kleinovou. Medzi mladých hostí prišiel aj riaditeľ múzea Maroš Demko, ktorý im tiež povedal niekoľko slov o tradíciách a zvykoch v našom regióne, nechýbal ani predseda Mladej Matice v Michalovciach František Lenhard.

Karin OBŠATNÍKOVÁ

Múzeum Janka Kráľa v Liptovskom Mikuláši každý rok pripraví podujatie, ktoré nesie názov Noc v múzeu. Takmer každoročne sa na tomto podujatí zúčastnia aj členovia Miestneho odboru Matice slovenskej v Liptovskom Mikuláši a prispejú dobovou scénkou.

Inak to nebolo ani tento rok a členovia Matičnej divadelnej ochotníckej scény pripravili krátke pásmo, ktoré nieslo názov Zakliata duša Janka Kráľa. Príbeh o krásnej panne, ktorá sa prisní uväznenému

Noc v múzeu Janka Kráľa

Jankovi Kráľovi a láka ho do svojho kráľovstva pod hladinou Váhu, poznajú viacerí. V pásmo okrem spomínanej vily a Janka Kráľa vystupuje aj žalárnik Matúš, sedliak Lališ, milá Janka Kráľa Hanka a nepríjemný barón Vektoris. Režisérsky pásmo pripravil Emil Hižnay a scenár vyšiel spod pera Petra Vrlika, už spomínané postavy si zahrali Veronika Kupčová, Petra Ďurná, Tomáš Buchala, Ján Richter, Milan Stromko a Marek Nemeč. Keďže išlo o podujatie, ktoré nieslo názov Noc v múzeu, aj predstavenia sa odohrali vo večerných hodinách. To prvé bolo predstavené priamo na nádvorí v Múzeu J. Kráľa a to druhé pred starou ev. farou Tatrin. Práve druhé predstavenie, ktoré začínalo o 21. hodine, malo neskutočnú atmosféru, mystickosť, záhadnosť, a dalo by sa povedať aj skvelé stvárnenie účinkujúcich, dodalo predstaveniu silu. Súčasťou predstavenia boli aj hudobné predeli, o ktoré sa postaral slovenský pesničkár Janko Svetlan Majerčík, ktorý prespieval básne od Janka Kráľa. Treba poďakovať organizátorom z Múzea J. Kráľa, že každoročne pripravujú takéto nádherné podujatie a veríme, že úzka spolupráca s Maticou slovenskou bude pokračovať v rovnakom duchu aj naďalej. (mn)

V SNN 24 ■ Riziká eurovalu pre Slovensko ■ Zoznam Slovákov, ktorí podpísali petíciu proti samostatnosti si prečítate: ■ Zlaté padáky pre štátnych manažérov ■ Nezmyselné autorské platby za detské vystúpenia

Karikatúra:
Andrej MIŠANEK

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupcovia šéfredaktora Michal BADÍN a Emil SEMANCO. Sídlo: Mudroňova 1, 036 52 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535, 40 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 812 51 Bratislava. Tel: 02/ 52 96 57 52. Administrácia: Matica slovenská, Mudroňova 1, 036 52 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535. Tlač Ultra print, Bratislava. Rozšíruje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián TKÁČ, Ján ČOMAJ, Roman MICHELKO, Ján JANKOVIČ, Drahošlav MACHALA, Pavol MAČALA, Andrej STRÝČEK. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j.1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranicna.tlac@slpost.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180USD. Neobjednané rukopisy a fotografie nevraciam. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.

Tento rok sa uskutoční už tretí ročník výstupu na najvyšší vrch pohoria Matra, na Modravú horu. Výstup sa uskutoční v sobotu 14. júla. Dátum sme zvolili tak, aby čo najmenej kolidoval s inými pamätnými dňami, najmä cirkevnými a

V júli opäť na vrchol Matry

na východnom Slovensku. Zároveň i výstup zachová väzbu na sviatok sv. Cyrila a Metoda v júli.

Na vrchol sa stretneme od 12. do 14. hodiny. Až na vrchol (nadmorská výška: 1014 m) možno prísť autom alebo autobusom, parkovisko je pod vrcholom alebo asi 2 km nižšie v stredisku Mátraháza. Modravá hora (maďarský názov: Kékestető) je asi 100 km východne od Budapešti. Z Budapešti do Gyöngyös vedie diaľnica, potom asi 10 km obyčajná asfaltka. Kto má v aute navigačný prístroj, nech si vloží ako cieľ vrchol hory alebo Mátraháza.

Nezabúdajme, že Matra patrí do trojvršia na našom štátnom znaku: Tatra – Matra – Fatra. Aspoň tak sa vžil názov trojvršia v našej národnej pamäti. Pripomínajme si Matru aspoň raz ročne kolektívnym výstupom.

(red)